

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

õhuväe tihendatud Oppeasutuste
RÄSTIKOGU

№ 9.

Laupäeval, 5. märtsil 1927.

IX aastakäik.

Vabadussõja Muuseumi omandus.

P. Liivak.

MUHU MAALINNA LANGEMINE 1227 AASTAL.

Hind 20 mk.

SISUSTIK: J. Järver: Kaitseväe organisatsioonist. — —n—: Meetodist taktikaliste ülesannete lahendamisel kahurväes. — H. J.: Kaitse organiseerimine õhuväe vastu. — H. Prants: Kas Läänemere piirkonna kõrgem kultuur? (Selgitusi ja vastuväiteid „Kustase“ kirjutusele „Sõduris“ Nr. 6 k. a). — Kustas: Märkus H. Prantsu kirjutuse puhul. — Dr. A. Martinson: Märkus artiklile „Sündmuste mälestuseks 700 a. eest“. — H. Prants: Lisamärkus. — Vabaduse Risti kavalerid: noorem-leitnant Jüri Ungerson ja veltveebel Eduard Abel. — E. J.: Rahvasteliidu tegevus möödunud aastal. — A. Koern: Hiina kodusõda. (Järgneb). — K. Selter: Juriidilised näpunäited. — —ms—: Vabaduse Risti vendade ühingu Narva osakonna tegevusest. — Sõjakirjandust.

Kaitseväe organisatsioonist.

J. Järver.

Relvastatud jõu rohkearvulised elemendid liidetakse organisatsioonilisteks üksusteks. Need üksused peavad olema kindlalt ja kergelt juhitavad, ainult siis võib luua nendest elementidest tõsise jõu, mis oleks mõjurikkaks abinõuks väejuhi kättes.

Nii suurte kui väikeste organisatsiooniliste üksustega saavutame üksikute isikute liitumise üheks kooskõlastatud tervikuks. Nende üksustega liidetakse ka üksikute väeliikide osad ühiseks sõbralikuks koostööks lahinguväljal. Väikeste üksuste vastavate grupeerimistega järjest suuremateks üksusteks võimaldame anda kogu kaitseväe organisatsioonile tarviliku paindumise ja kindlaks määrata kaitseväe õige juhtimise korra.

Alaliste üksikute väeosade kui ka kõrgete organisatsiooniliste ühenduste hääks küljeks on asjaolu, et nendel on võimalus aja- ja jooksul tihedalt ühte sulada üheks orgaaniliseks üksuseks nii, et nende juhid ja alluvad üksteist läbi ja läbi tunnevad ja nendes igati kindlasti teab oma osa, omi kohustusi ja õigusi, kuna sellevastu olukorra nõuetel rutuliselt improviseeritud üksused ei suuda alalistega kokkuliitumise suhtes võistelda, vähemalt esialgu.

Nii siis oleks hää juba rahuajal hoida kaitseväe üksused selles arvus ja koosseisus, millises neid sõjaajal tarvis läheb. Kuid see osutub võimatuks praegusaja sõjas, kus mobilisatsiooni väljakuulutamisel väga suured hulgad lipu alla kutsutakse. Sellepärast tuleb pöörduda rahuajal ainult kaitseväe kaadrite ülalpidamisega.

Muidugi on selge, et mida tugevamad kaadrid rahuajal, seda kindlamad kujunevad mobiliseeritud üksused. Võib kindlasti ütelda, et sõjaväe üksuste lahinguvõime, eriti esimestel sõjapäevadel, oleneb nende üksuste rahuagega kaadri suurusest.

Aga mitte ükski riik ei suuda rahuajal pidada küllalt tugevaid kaadreid kõikide nende üksuste tarvis, mida tema sõjakorral välja peab panema. Seda nõuet on võimalik täita ainult osaliselt, ent siin tuleb tõsiselt järele kaaluda kus ja missugusel määral seda teha.

Üldse on kaitseväe organisatsiooni küsimus üks keerulisemaid ja võimaldab enda lahendamiseks palju mitmesisulisi otsusi, mis tingitud nii kaitse nõuetest, kohalistest oludest, kui ka sellest tähtsusest, mis antakse üksikutele relvliikidele.

Eriti teravalt on üles kerkinud kaitseväe organisatsiooni küsimus viimasel ajal mitmes välisriigis. Ja selle põhjuseks on teenistusaja lühendamise tendents, mis praegusajal on igalpool päevaküsimuseks. Ka meie ei pääse sellest küsimusest mööda, vaid peame tahes või tahtmata temaga kui tõeasjaga arvestama.

Teenistusaja lühendamine toob enesega kaasa kaitseväe arvulise vähenemise. Arusaadav, et kui, näiteks, üle minna 18 kuulisest teenistusaja pikkusest 12 kuulise päale, siis väheneb ajateenijate arv ajale vastavalt $\frac{1}{3}$ võrra.

Kaitseväe arvuline vähenemine toob enesega paratamatult kaasa organisatsiooni ja koosseisude muutmise.

Sellega käsikäes kergivad esile vastavad olulised nõuded, millede lahendamine õige raske. Kuna teenistusaja lühendamise on seotud rahuagega alalise väe vähendamine, siis tingivad riigikaitse huvid hoopis vastupidiseid nõudeid.

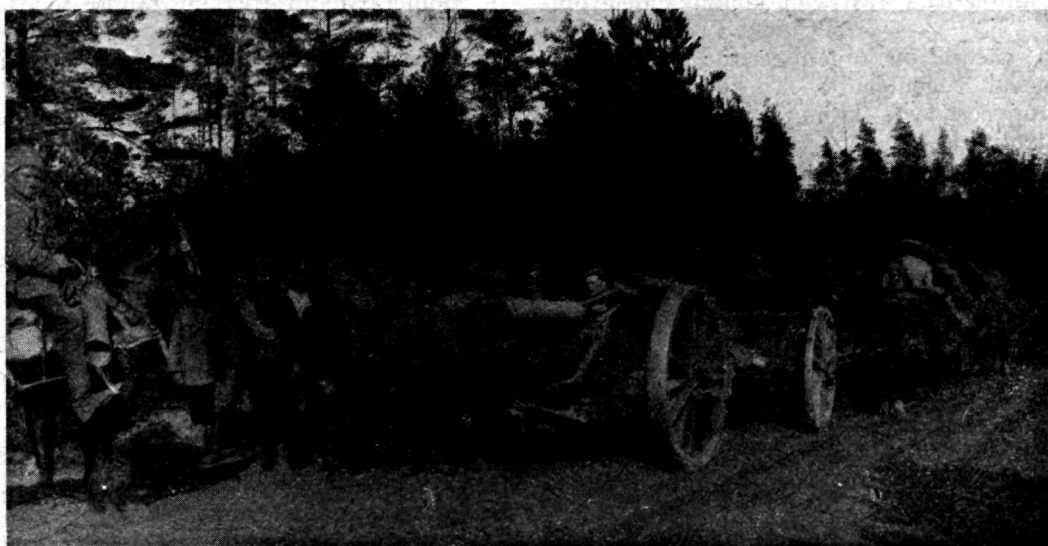
Esiteks peavad mobilisatsiooni katteväeosad küllalt tugevad olema, et vaenlase esimest hoopi tagasi lüüa ja teda piiril seni kinni pidada, kuni mobilisatsioon läbi viidud ja abiväed kohale jõudnud.

Teiseks peavad kaadri-väeosad võimaldama nõutava arvu ja tublidusega väeosade formeerimist, ning see formeerimine peab küllalt kiirelt läbi viidama, et õigel ajal piirile kattevägedele abiks jõuda.

Ja kolmandaks, ei tohi võljaõpe teenistusaja lühendamise juures mitte kannatada, sest see nõrgendaks sõjaväe võitlusvõimet.

Need kolm riigikaitse huvidest välja kasvanud peanõuet on kõvaks pähkliks kaitseväe organisatsiooni väljatöötamisel teenistusaja lühendamise.

Sellepärast ka igalpool tehakse õige palju tegemist selle kallal, kuidas neid nõudeid kooskõlastada teenistusaja lühendamise.

Vabadussõja päevilt.*Meie raske patareid edasiliikumisel.*

Eriti on huvitavad meile prantslaste sõjaväe organisatsiooni kavad, sest ka nemad, nagu meiegi, tahavad üle minna 18 kuulisel teenistusel 12 kuulise teenistuse peale ja sealjuures oma organisatsiooni täiesti ümber peavad korraldama.

Prantsuse sõjaministeeriumi poolt on esitatud parlamendile peale teiste aastase teenistusega ühenduses olevate seaduse projektide esimeses järjekorras kaitseväe üldorganisatsiooni seaduse projekt, millest siin toome kokkuvõtte.

Riigi kaitseväe organisatsioon peab kindlustama:

a) igasuguste isiklike ja materjaalsete ressursside ühtlustamise sõjaväe loomisel ja ülalpidamisel nii rahu- kui ka sõjaajal.

b) sõjalise ja majanduslise mobilisatsiooni kaitse,

c) kodanikkude sõjalise väljaõppe,

d) riigi sisemise julgeoleku, kui poliitiseid jõududest ei jätku.

Riik on jaotatud erikorraldusega osadesse kaitseväe komplekteerimise ja mobiliseerimise vajaduste kohaselt.

Maavägi koosneb:

a) juhtimise organitest ja staapidest,

b) väeosadest ja varustusasutustest,

c) nekrutite büroodest,

d) mobiliseerimise tsentrumitest,

e) valitsemise asutustest ja organitest,

f) sõjakoolidest ja õppeasutustest.

Sõjaministri juures tegutseb kõrgem sõjanõukogu kui nõuandev asutus, mille esimeheks on sõjaminister.

Iga sõjaväeringkonna eesotsas seisab kindral ühes staabiga ja varustusasutuste valitsusega. Tema teostab vägede ja teeritooriumi sõjalist valitsemist. Sõjaajal saab ringkonna ülem korpuse ülemaks, tema asemele astub varemalt määratud asetäitja.

Väeosade juhatus käsitleb küsimusi, mis puutuvad väeosade sisemist valitsemist, distsipliini, tervishoidu, kohtadele määramist, ülendamist, ümberpaigutusi, väljaõpet ja vägede käsutamist.

Territoriaalne juhatus (valitsus) käsitleb:

a) ülddistsipliini, garnisoniteenistust, korraldust, sõja kohtupidamist ja žandarmiteenistust;

d) nekrutide võtmist, reservväelaste korraldamist ja sõjalist väljaõpet;

c) mobilisatsiooni ettevalmistust;

Territoriaalse juhatus teostamiseks on ringkond jaotatud allosadesse, milliseid juhivad kolonel või kindral. Neid allosasid võib ühendada gruppidesse kindrali juhatusel.

Kaitseväe valitsusi korraldatakse ringkondade kaupa. Neid juhivad ringkonna ülem ja varustusasutuste valitsuse ülemad, kellel on vastavate korpuseülemate kohustused.

Ringkonna igas allosas asub „nekrutite büroo“.

Siseriigi jõud on jaotatud suuremate väeüksuste või üldreservi vahel. Asumaade jõud on organiseeritud vastavalt kohalikkudele oludele.

Iga väeosa on organiseeritud võimalikult sarnanevalt rügemendile. Ta koosneb:

a) õppeosadest, kuhu kuuluvad nekrutid ja instruktorid,

b) lahinguüksustest, kuhu kuuluvad sõjaväelased, kes on saanud sõjalise algõpetuse (nekruti õppuse),

c) kaaderüksustest, kuhu kuuluvad elukutselised sõjaväelased.

Igas ringkonnas moodustatakse:

a) diviise,

b) üksusi väljaspool diviise,

c) varuüksusi.

Need üksused on jaotatud kohapeal mobilisatsiooni, väljaõppe ja korteriolude kohaselt. Igas ringkonnas asub vähemalt üks sisemaa diviis.

Väeosade arv ja koosseis määratakse eriseadustega.

Ringkondade ja vastavad staabid koosnevad kahest osast: aktiivosast — lahinguosade jaoks ja territoriaalosast, mis töötab mobilisatsiooni alal selle maa-ala suhtes, mis üldjaotuse järgi allub vastavale staabile.

Kutsealused jaotatakse väeosade vahel sõjaministri korraldusel. Väeosades saavad kutsealused väljaõppe vastavalt määrustikkudele. Riviteenistusse määratud tohib kasutada tööjõuna väljaspool väeosa ainult erijuhtudel.

Kutsealused elavad kogu teenistusajal nendes väeosades, kuhu nad määratud. Esimese järgu tagavaraväes olekul jäävad nad võimalust mööda samade väeosade nimekirja, kus teenisid, või astuvad mobilisatsiooni korral uutesse üksustesse, mis formeeritakse endistest väeosadest.

Õppe- ja lahinguosad koondatakse aegajalt laagritesse või manöövritele sõjaaegses koosseisus (osaliselt või täielikult). Tagavaraväelased kutsutakse õppustele sõjaaegse koosseisuga väeosadesse; peale selle määratakse tagavaraväelasi ka õppeosadesse.

Laske-, rännak-, manöövri- ja koostöö- harjutused, mis väeosa väljaõppe moodustavad, teostatakse kas laskeväljadel, laagrites või mitmekesiseil maastikkudel.

Kaadri ja eriteadlaste ettevalmistamiseks on järgm. sõjaväe õppeasutused.

a) sõjakoolid (alalis- ja tagavaraväe ohvitseride ja alalisväe allohvitseride ettevalmistamiseks):

b) täienduskoolid (üks igale väeliigile):

c) kõrgem sõjakool.

Ka õppeasutuste peale võib panna sõjalise väljaõppe teostamist, kui selleks on määratud vastavad kaadrid.

Tarbekorral võib moodustada tagavaraväe allohvitseride ettevalmistuse tsentrume.

Mobilisatsiooni ettevalmistamise tööde hulka kuuluvad korraldused, mis:

a) asetavad rahuaegseid väeosi ja varustusasutusi sõjajalale,

b) moodustavad sissekutsutud meestest uusi osi,

c) täiendavad kohalikkude juhatuste ja varustusasutuste koosseise.

Mobilisatsiooni ettevalmistust ja täitmist teostavad „mobilisatsiooni tsentrumid“, mis antakse juurde väeosadele ehk asutustele või moodustatakse iseseisvateks.

Neid mobilisatsiooni tsentrumid, mis jäävad iseseisvateks, organiseeritakse ja valitsetakse nagu väeosasid. Nad alluvad territoriaalsele juhatusele.

Mobilisatsiooni tsentrumid on kohustatud:

a) korraldama mobilisatsiooni kontrolli, katseid ja pidama päevaraamatut,

b) jaotama väeosade vahel isiklikku koosseisu ja kohalikkude materjalide tagavarasid,

c) alal hoidma üksuste jaoks tarvilikud tagavarad.

Mobilisatsiooni tsentrumid koosnevad:

a) ohvitseridest, kes on määratud mobilisatsiooni puhul moodustatavatesse väeosadesse,

b) väikesest üleajateenijate arvust,

c) sõjaväeagentidest ja eratöajõudest.

Riigi sõjaliste jõudude mobiliseerimise ülesandeks on asetada sõjavägi sõjakorda. Mobilisatsioon korraldatakse valitsuse dekreediga. Mobilisatsiooni käsu annab edasi sõjaminister.

Mobilisatsioon võib olla üldine või osaline.

Üldmobilisatsioonist teatatakse alati avalikkude kuulutustega. Osalisest mobilisatsioonist aga teatatakse ainult kirjalikult neile isikutele, kes selle alla kuuluvad, väeosa ja ilmumisaaja äratähendamiseks. Osalist mobilisatsiooni võib teatada ka avalikult.

Mobilisatsiooni korral tuleb täita ainult käsk, mis vastavas eeskirjas tähendatud.

Iga prantslane ja Prantsusmaa kodanik loetakse mobiliseerituks mobilisatsiooni käsuga. Määramistest teatatakse sõjaministri instruktsioonide kohaselt vastavate seaduste alusel.

Iga ringkond mobiliseerib väeosasid mobilisatsiooniplaani järgi, vastavalt tema ressurssidele, arvestades tööstuse mobilisatsiooni, ringkonna majandusliste ja valitsemise nõuetega.

Mobilisatsiooniplaani valmistab sõjaministerium; ta määrab ära:

a) sõjaaegsete väeosade koosseisu ja asetuse,

b) määrused, mille järgi teostatakse mitmesuguste üksuste ja asutuste mobiliseerimist.

Rahuaegsed väeosad muutuvad sõjaaegseteks tagavaraväelaste juurdetulekuga. Materjalosa ja veoabinõud võetakse rekvisitsiooni teel.

Mobiliseerimise-tsentrumid võtavad vastu täiendusi, riietavad ja relvastavad neid. Nad saavad uute üksuste loomiseks tarvilikud kaadrid väeosadest.

Mobiliseeritud väeosad moodustavad rügemente või üksikuid väeosasid ja ühendatakse suurematesse väeüksustesse (diviis, korpus, armee, armeede grupp) või grupeeritakse ülemjuhataja üldreservi.

Algüksuseks, missugusesse koondatakse mitmesugused väeliigid, on diviis. Ta koosneb staabist, rügementidest või mitmesugustest teistest väeliikide üksustest ja varustusasutustest. Diviisid nimetatakse jalaväe või ratsaväe diviisideks selle järgi, missugune väeliik neis enamuses on. Diviisi sisemise juhtimise korra määrab kindlaks sõjaminister.

Korpus koosneb staabist, varustusasutuste juhtidest, muutuvast diviiside arvust, üksustest väljaspool diviise ja varustusasutustest.

Armee koosneb staabist, eriväeosadest ja varustusasutustest. Temale allutatakse ülesannete kohaselt korpused, diviisid ja ülemjuhataja reservi üksused.

Eriväeosaid võib moodustada kas prantslastest või pärismaalastest, kes alluvad teenistuskohusele või on sellest vabad, vastavalt nende ametile või kuuluvusele veel rahuajal teatud varustusasutuse koosseisu.

Neid üksusi kasutatakse kas tegevväes või sisemaal. Nendesse kuuluvad isikud loetakse sõjaväe teenistuses olevateks kõigi õiguste ja kohustustega.

Iga sõjateatri jaoks moodustatakse erijuhatust, mille eesotsas seisab kindral või marssal — ülemjuhataja.

Prantsuse vägesid kõigil sõjateatritel võib allutada ühele ülemale. Liiduvägede juhtimise kord määratakse kindlaks vastavate kokkulepetega.

Armeede ja armeede-gruppide juhtimine usaldatakse kõrgema sõjanõukogu liigetele, kes selleks veel rahuajal ettevalmistusi korraldavad.

Territoriaalne juhtimine sünnib nagu eelpool tähendatud. Sõja- ja mereministrite ettepanekul määrab valitsus kindlaks „tegevarmee maa-ala“. Võõral maal koondab ülemjuhataja oma kätte kõik sõjalise ja kodanlise võimu.

Žandarmeeria üksused võtavad osa: rahuajal — sõjalise ettevalmistuse, garnisoniteenistuse ja väeosade väljaõpetamise tööst; sõjaajal — mobiliseeritud üksuste moodustamisest.

Sv. kaadrite ja koosseisude ning teenistuskohustuse küsimusi käsitletakse kahes eriseaduses. Nende seaduste elluviimiseks on sõjaministri kohuseks:

a) võtta vastu tarvilik arv üleajateenijaid uute kaadrite moodustamiseks ja sõdurite väljaõpetamiseks;

b) võtta teenistusse sõjaväeagente ja kodanlisi ametnikke varustusasutustesse ja mobilisatsiooni tsentrumitesse vastavalt koosseisudele.

c) hoolitseda žandarmeeria üksuste täiendamise eest, et alal hoida korda siseriigis;

d) hoolitseda laagrite arendamise eest, et võimaldada väeosade ja tagavaraväelaste harjutusi;

e) luua mobilisatsiooni tsentrumid.

Kui need korraldused on täidetud, määrab valitsus kindlaks sõjaministri ettepanekul aktiivteenistust vähendava teenistuskohustuse seaduse maksimahakkamise momendi.

Meetodist taktikaliste ülesannete lahendamisel kahurväes*).

Kahurvägi esineb lahingus massina, mis soovitava resultaadi saavutamiseks peab liituma tugevaks üksuseks. Loomulik, et sarnase massi otstarbekohane kasutamine nõuab keerulist organisatsiooni, mille alusmüürina esinevad kindlad normid ja meetodid. Need normid ja meetodid põhjenevad möödunud sõdade tulemustel ja ka tarvitusel oleva materjalosa omadustel.

Sarnased meetodid, mis ühised kogu kaitsevæle, annavad juhtivale personalile võimaluse kahurvæe kasutamisse puutuvates küsimustes tulla õigele ja kindlale otsusele. Peale selle kindlustavad nad ühise tegevusviisi ja kõrval-

davad improvisatsiooni hädaohu, mis eriti kardetav neil juhtudel, kui tegevusse pannakse suuremad kahurvæe hulgad, sest viimaste tegevus peab olema täpselt kooskõlastatud nii ajas kui ka ruumis.

Määrustikes on harilikult antud juhendid luure organiseerimise, patareide jaotuse ja grupeerimise, tule-taktika ja laskemoona juurdeveo kohta, kuid määrustikud on võimetud andma juhatusi ja ette nägema neid detailseid kahurvæelisi toiminguid, mida ette dikteerib konkreetne juhus ühes või teises olukorras. Sarnasel juhul ülesannete lahendamisel kahurvæe alal üks ühist tarvitamist leidnud meetod

*) V. Tokarevski „Nõukogude kahurvæe lahingutegevuse“ andmeil.

kindlustab ja kergendab kohase, antud olukorrale vastava otsuse tegemist.

Iga juht saades lahinguülesande, peab lahingukaardile täpselt ära tähendama oma ja vaenlase seisukohad ja selle järele tungima oma ülesande sisusse, et saada viimasest selge ülevaate.

Siis järgneb ülesande arutamine, mis annab rea aluseid kindla otsuse tegemiseks.

Ülesande arutus koosneb järgmistest punktidest:

I. Ülesande selgitamine. Manöövri idee, olukorra ja teiste väeliikide tegevuse mõttes.

Ülesande selgitamine toob esile rea faktoreid, mis kas positiivset või negatiivset mõju avaldavad üldjuhi poolt kahurväele esitatud ülesande täitmise peale, näit.: rinde laius ja sellest olev kahurväe jaotus; luureks määratud aeg; ümbergrupeerimise tarvidus jne.

Nii annab juba ülesande selgitamine rea tulemusi, mis kaasa aitavad otsuse tegemisele.

II. Olukorra hinnang. Olukorra, milles kahurväel tuleb tegutseda, hinnang koosneb omakord reast punkttest, ja need oleks:

1. Omad väed — peaaesjalikult jalavägi, tema grupeerumine ja asetused, ülesanded ja tegevuskava ning kuidas mõjuvad need elemendid kahurväe tegevuse peale.

2. Vaenlane — tema grupeerumine ja asetused, teatud tema kahurväe, kaugus temani, arvatav tegevus (lähenemise võimalused, ülekäigud jne.), kuidas mõjuvad need elemendid oma kahurväe tegevuse peale.

3. Abinõud, mis kahurväe ülema käsutuses on ja nende hinnang kooskõlas antud ülesandega.

4. Maastik, kuivõrra tema soodustab või takistab meie tegevust. Alguses tuleb uurida kaarti, eesmärgiga saada sellest teatud üldpilti. (Üldine reljeef, metsad, sood jne.). Peale selle algab detailne uurimine, et määrata kindlaks:

a) vaatlusvõimalused (kauge- ja läheda maa). Lahingukaardil kriipstatakse alla kõik kõrgustikud, millelt avaneb avar ringvaade, ja hinnatakse neid siis kui kahurväe vaatluspunkte kooskõlas kahurväele esitatud ülesandega. Rida neid peavaatluspunkte määrab kindlaks selle joone, mida jalavägi peab kaitsma. Samuti, kooskõlas vaenlase lähenemise võimalustega (kaetud orud, metsad) peab hinnatama ka lähedamaa vaatlusvõimalused.

b) Kahurväe paigutusvõimalused. Kooskõlas üldjuhi manöövri-ideega tuleb hinnata kahurväe asetusvõimalust. Otsides positsioonide rajoone nii suurtüki- kui ka haubitsa patareidele, peab silmas pidama võimalikke surnud alasid ja vaenlase vaatlust ning tulistamist segavaid varjendeid. Erilise tähelepanu

alla aga langeb küsimus, kas patareid antud positsioonidelt suudavad nende peale langevat tule-ülesannet täita. Positsioonide valikul tuleb eelistada patareide asetust, mis võimaldavad flankeerimist või vähemalt põiktulistamist.

c) Positsioonide seljatagune. Seljataguse hinnangul tuleb välja minna kahest vaatepunktist, ja nimelt: kuivõrra ta soodustab või takistab kahurväe manööverimist ja kuivõrra laskemoona juurdevedu. Seega tuleb hinnangul arvestada vaenlase õhu- ja maapealsete vaatlusvõimalustega ning seljataguste teede headuse ja sildade korrasolekuga. Need elemendid mõjuvad nii patareide manööverimise võimaluse kui ka laskemoona vankrite takistamata liikumise peale.

d) Vaenlase vaatlusvõimalused ja tema patareide positsioonid. Tuleb kindlaks määrata, missugustest punkttest avanevad vaenlasele soodsad vaatlusvõimalused ja kui sügavale meie seljatagusesse tema pilk ulatub, et sellele vastavalt ette valmistada abinõud seljataguse, eriti patareide maskeerimiseks. Ei tohi jätta hindamata ka vaenlase aerostaatide vaatlusvõimalusi. Tihti avaneb võimalus kindlaks määrata katva mäeseljandiku, mille taga avanevad vaenlasel head võimalused asetada oma kahurväge positsioonile. Sarnased rajoonid tulevad võtta erilise vaatluse alla.

Maastiku hinnang nõuab, loomulikult, omale igakord erilist lähenemisviisi, mis ärarippuv ülesandest, näit.: kaitsel varjatud lähenemisvõimalused meie seisukohtadele nõuavad erilist kahurväe tähelepanu, kuna pealetungil samad lähenemisvõimalused ei paku erilist vaatlusobjekti kahurväele.

e) Meteoroloogilised andmed, kuivõrra nad soodustavad või takistavad kahurväe tegevust, nagu tulistamist, manööverimist lahinguväljal ja tule ettevalmistust. Ei jäta oma mõju avaldamata ka aeg, millal tegevus sünnib, kas päeval, öösi või koidikul jne. Need tingimused peavad hinnatama nii oma kui ka vaenlase suhtes.

f) Aeg. Kuipalju on kahurväe ülemaal aega kasutada ülesande täitmiseks. Aeg piirab alati ettevalmistuse ulatust.

Ülesande selgitamise ja olukorra hinnangu tagajärjena saavutatakse kahurväe tegevusplaan, mis sisaldab:

A. Eri-ülesanded, mida kahurväe koondused peavad täitma oma jalaväe kasuks (jalaväetoetus, kus — kunas), vaenlase kahurväe vastu võitlemiseks, soomusvägede toetuseks ja lennukaväe vastu võitlemiseks.

B. Kahurväe jaotus ja grupeerimine eriülesannete täitmiseks. Jaotuse ja grupeerimise juures peab läbi viidama kindel

Vabadussõja päevilt.

Meie soomusrongide poolt Veški jaama juures vangistatud 200 punaväelast.

arvestus, mis näitab, kuipalju ja missugust kahurväge on vaja antud olukorras jalaväe otsekoheseks toetuseks, kui palju saatjaks ja kui palju jääb üldjuhi käsutusse üldtegevuseks.

C. Kahurväe juhatuse organisatsioon lahingus. Kahurväe juhatus peab olema organiseeritud sarnaselt, et oleks kindlustatud koostöötamine jalaväega ja tagatud tule kontsentratsioonide väljakutsumine soovitava-tele kohtadele. Seda saadakse kätte kindla side ja konkreetse otsuse kaudu, missugune kahurvägi ja millisel lahingufaasil astub selle või teise ülemale käsutusse.

Kogu tegevuses olev kahurvägi, mis jaotatud gruppidesse, kellel oma eriülesanded lühise eesmärgi taotlemiseks, peab omavahel ja

oma jalaväega tihedalt seotud olema nii ajas kui ka ruumis. Seda saavutatakse ühise luure toimetamisega koos jalaväe ülematega ja tiheda kontaktiga mõlema väeliigi vahel lahingus.

D. Laskemoonaga varustamine. Selle erilist tähelepanu äratav organisatsioon selgub järk-järgult ülaltoodud küsimuste arutamisel.

Kahurväe tegevusplaani väljatöötamise ulatus oleneb ajast. Ta on detailne ja laialdane stabiliseeritud rinde läbimurdmisel ja lühikene üksikuist korraldustest koosnev kohtamislahingus.

Ülesande arutus, mis läbi viidud ülaltoodud meetodi järgi, viib ülesande lahendaja õigele otsusele antud olukorras kahurväe kõige ratsionaalsemalt kasutamisel.

—n—

Kaitse organiseerimine õhuvaenlase vastu.

Õhuvaenlase vastu organiseeritud kaitse peab suutma lahendada järgmised ülesanded:

1) oma väejuhatuse ja eriti lennುವäelaste informeerimine kõiges, mis puutub vaenlase lennುವäe tegevusse.

2) vaenlase arvatava õhukallaletungi puhul kõikide hoiatamine, kelle vastu see kallaletung on sihitud, õigelaial tarviliste abinõude tarvitusele võtmiseks.

3) takistada vaenlase ülelendmist üle rinde ja aktiivsete ning passiivsete abinõude tarvitusele võtmine, kui vaenlasel korda läks rindest üle lennata.

4) tähtsamate punktide (staabid, pargid, raudteajaamad, laagrid, linnad jne.) kaitse vaatluse ja pommitamise vastu.

Peale selle on õhukaitse ülesandeks abiks olla oma lennುವäele õistel lendudel, õhukaitse plaanide väljatöötamine, statistiliste andmete kogumine jne.

Abinõud, milledega õhukaitse oma ülesannetega valmis püüab saada, on järgmised:

1) oma õhukaitse luureosakond ja sellega ühendatud sideosakond.

2) reflektorid pimedal ajal lendavate lennukite valgustamiseks kahurtule andmise otstarbel.

3) pealkuulamise aparaadid õhuluure, reflektorite suunimise ja „kõla järgi“ laskmise otstarbeks.

4) õhukaitse kahurvägi, 5) eriliste sihingutega varustatud kuulipildujad, 6) tõkkeballoonid vaenlase arvataivate lennuteede sulgumiseks, 7) maskeerimine ja 8) oma hävitaja-lennuvägi.

Ükski tähendatud abinõudest ei suuda täiel määral rahuldada temalt nõutavaid kohustusi õhukaitstes. Otstarbekohane õhukaitse, eriti tugeva õhuvaenlase vastu, on seotud äärmiste raskustega ja nõuab suuri kulusid. Katsume vaadelda lähemalt mõnd kättesaadavat tegurit õhukaitse lahendamisel.

I. Õhukaitse luureosakond on asutus, kes kogub kõige laialtlevitud teateid vaenlase õhujõudude tegevuse üle. Selleks otstarbeks loob see osakond oma luureorganid, mis alaliselt seotud oma lennuväega ja kõrgema väejuhatusega. Tähendatud teated võib jagada kolme gruppi selle järele vaadates, kes neid teateid kasutab — siseriik, lennuvägi või kõrgem väejuhatuse.

Siseriigi õhukaitse tarvitab kindlustust ootamatuse eest. Selleks peab teda informeerima vaenlase õhujõudude liikumises ja kavatsustes. Igat vaenlase lennumasinat, mis meie maa kohale tunginud, peab samm-sammult jälgima, katkestamatult registreerima, tähele panema silma ja kõrvaga, sellejuures alarmeerides kõiki, kelle tähtis on vaenlase tulemisest teada. Tähendatud otstarbeks on tarvis luua eriline vaatluspostide võrk piiri ja randa mööda, samuti ka sisemaal tähtsamate punktide läheduses. See võrk ühes vastava sidevõrguga kindlustab ühendust tsentriga ja kõrgema väejuhatusega. Vaatluspostid korraldatakse ühes või mitmes paralleeljoones harilikult malekorras, umb. 15 km kaugusel üksteisest, mis võimaldab teeb ootamata ülelendamine. Vaatluspostide komandosse tuleb valida hea nägemise ja kuulmisega mehi (ehk naisi!), neid vastavalt välja koolitades. Katsed on näidanud, et sarnase väljakoolitamisega on saavutatud suurepäraseid tagajärgi nägemise ja kuulmiseteravuse harjutamisel.

Vaatluspost annab viibimata teada seljataha igast nähtud lennukist, võimaluse järele tüübist, arvust, lennusuunast. Keskasutus, kuhu need teated koonduvad, registreerib kõik saadud andmed, joonistab kaardile lennuuuna, teatades aegsasti sellest rinde õhukaitse ülemale. Viimane alarmeerib oma rajooni õhukaitse abinõud, teeb vastavaid korraldusi kodanikkude informeerimiseks. Kõik eespool tähendatud punktid on ühendatud oma vahel telefonivõrguga. Nii oli Pariisi õhukaitsele tarvitada 6000 km telefonijuhet; see sidevõrk omas 1918 a. määratu suure tähtsuse; tema keskjaam koondas teated pealinna vaatlusvõrgust ja rinde ning seljataguste vaatlusvõrkude keskjaamadelt. Pariisi vaatlusvõrk sisaldas 80 valvepunkti, peale selle veel hulk õhuvastase kahurväe ja reflektorite poste, mis täitsid ühtlasi ka vaatlusfunktsioone. Tähendatud 80 vaatluspunkti olid korraldatud Pariisi ümber kontsentriliste rõngastena, milledest suurim rõngas oli 120 km pikk. (Pariisist põhja ja ida poole olid nad korraldatud tihedamalt). Pealinna garnisoni õhukaitse ülemal oli tarvitada suur seinakaart, millele täpselt ära märgiti keskjaamadest saadud andmed vaenlase lennumasinat liikumise üle; lennumasina liginemise korral alarmeeriti tarvilises kohas õhukaitse abinõud. Tähendatud postide joonte kindlakstegemine, vaatlusvõrgu keskjaamade, õhukaitse abinõude asupaikade ära-

määramine, õhukaitse rajoonide jaotus üksikute ülemate vahel, alarmeerimise viisid — kõik see moodustabki n. n. õhuvastase kaitseplaani.

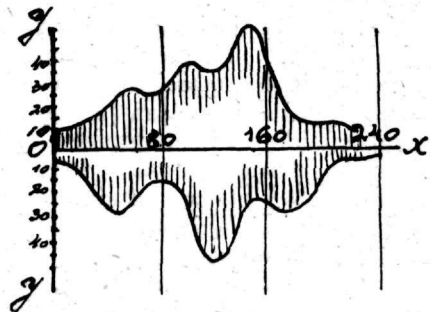
Õhukaitse luureosakond annab väärtuslikku materjali oma lennuväele, võimaldades viimasele tarvilikult silmapilgul väljaastumiseks valmis olla ja kergendades lennuväe patrulleerimise tööd. Tähendatud materjali võib jaotada kahte ossa:

a) üks osa materjali toimetatakse rinde lennuväe ülemale kaks korda ööpäeva jooksul — hommikul ja õhtul; hommikul teatakse vaenlase lennuväe öisest tegevusest, õhtul — päevasest tegevusest. Informatsioon peab sisaldama andmeid selle üle, missugused ja kuipalju vaenlase õhumasinaid on rindest üle lennanud, missugust teed mööda, nende pommitamise tagajärjed, nende arvatavad ülesanded jne. Kõik tähendatud andmed on suureks abiks oma lennuväe vastutegevuse korraldamiseks järgmisel päeval.

b) erakorralised teated rinde lennuväe ülemale või otsekohe hävitajate gruppidele ootamata kallalolevate ehk plaani avalikustulemisel. Andmed peavad sisaldama arvatava pealetungi algusaja, lennukite arvu, tüübi, ülesanded ja lennuteed. Kõik need andmed on meie hävitajate eskadrillidele äärmiselt tähtsad.

Peale selle tuleb informeerida vaenlase lennukite ilmumisest üksikuid jalaväega ja kahurväega koos töötavad lennukeid, õhus viibivaid vaatlusballoone Juhul, kui meie hävitajad on vaenlase vastu astunud, tuleb õhukaitse postidel oma lennuväega, koos töötada, näidates kokkulepitud signaalidega, kus on vaenlane, või andes viimase pihta kiirtuld ka sel juhul, kui kindlasti pole lootust vaenlast tabada.

Vaenlase õhujõudude tegevus pakub huvi ka rinde- ja ülemjuhatusele, kuna see tegevus iseloomustab vaenlase kavatsusi. Prantsuse sõjaväes kogus tähendatud andmeid iga armee kohta igapäev armee õhukaitse ülem; iga rinde kohta — peakorteri õhukaitse staap, saates need teated ülemjuhatajale. Sõja lõpu poole oli rindejuhatajatel viisiks igapäevane ülesmärkimine vaenlase õhujõudude tegevuse üle graafiliselt.

xx telg kujutab enesest rinde pikkust; yy teljel märgitakse tähelepanud lennukite arv iga kilomeetri kohta rinnet mööda arvates; xx teljest ülespoole joonestatakse vaenlase päevane, allapoole — öine tegevus. Selviisil saadi üldine pilt vaenlase lennuväe tegevuse üle ööpäeva jooksul üle terve rinde. Võrreldes neid joonestusi mitme päeva eest, võis teha mõningaid järeldusi vaenlase ümbergruppimise ja kavatsuste kohta jne. Loomulikult peab sarnasel viisil kogutud andmetega manipuleerima õige ettevaatlikult, sest et vaenlane võib oma lennuväe tegevust laiendada oma suuremate plaanide maskeerimiseks, mida ta kavatseb läbi viia sootus teises kohas.

Prantsuse andmetel H. J.

Kas Läänemere piirkonna kõrgem kultuur? Selgitusi ja vastuväiteid „Kustase“ kirjutisele „Sõduris“ Nr. 6 k. a.

H. Prants.

„Leinapäevade“ nimelises artiklis avaldab „Kustas“ mõndapidi asjakohaseid ja tähelepanu väärivad mõtteid 1227 a. sündmuste kohta Saaremaal, aga osalt nõuavad ta väited õiendust ja täiendust, isegi vastuvaidlust, sest ta opereerib oma andmetega kergel käel.

Kuna „Sõduri“ lugejaskond on üldiselt intelligentne, tuleb hoolega hoiduda, et temas avaldatud mõtted ja vaated ei annaks põhjust mingitele ebaõigetele arvamistele. Seepärast arvan kohaseks „Kustase“ avaldusi tarviliselt õiendada.

Olgu kõigepealt tähendatud, et ekslik on öelda: „Muhu- ja Saaremaa kindluste all otsustati ühe ajalooküsimuse lahendamine“. Nõnda pole asi, sest see küsimus oli otsustatud juba varem: Paala lahingus a. 1217, Ümerajõe ääres a. 1223 ja Tartu langemisel a. 1224. Eesti mandri saksa võimu alla langemisega oli öieti juba ära otsustatud ka Saaremaa allaheitmine, mis jäi siis veel ainult ajaküsimuseks.

Koguni viltu on autori ütetus, et „Tallinnas oli ristiusu kirik juba ammu enne suurt sõda“. Enne 1219 aastat polnud ju olemas veel Tallinnatki, vaid ta kohal seisis eestlaste maalinn, ning et selles oleks leidunud ristiusu kirik, on ometi absurdne arvamine. — Niisamuti on mõttetu ütetus, et „ligi 150 aastat enne sõda oli arvatavasti piiskopp Eestimaaal“. Selleks pole olemas mingit kindlaid andmeid. Õige on, et „ristiusk Eestis oli ammu tuntud“, sest eestlastel oli ju rohkesti tegemist kristlastega nii idas kui ka läänes; aga et „palju rahvast oli läinud ristiusku“, ei saa kuidagi arvata, üksikuid kristlasi muidugi oli. Et „kokkupõrkel lahutas ristiusk rahva kahte vaenulisse leeri“, maksab omakohast küll liivlaste kohta, kelle vägevam vanem Kaupo sai peagi kindlaks kristlaseks ning siis oma poolehoidjatega toetas sakslasi suguvendade vastu. Lätlased läksid teatavasti tervikuna „täite purjede“ all sakslaste leeri. Täitsa teisiti oli lugu eestlaste juures. Oleks siingi leidunud „sissetungijatele kasulikkudeks juhtideks ristiusulisi“, poleks võitjad seda endale nii meeldivat nähtust mitte märkimata jätnud. Aga jälgegi ei leidu sellest saksa ajaraamatutes, vaid ikkagi kaevatakse, et „kangekaelsed paganad“ ristimisele visalt vastu pannud ja ainult sundimise järele alistunud. Pärast poole, kui võoras valitsus ju maal oli, mida osa eestlasi võitjatega tegutseda koos vabatahtel, mida tõendab asjaolu, et sakslaste rajatud lossidesse võeti asuma ka eestlasi, ning et Venemaal sõjakäikudel olid ligi eestlased. (Sinna tõmbas neid kaasa arusaadavalt ka saagiha.) Aga kui eestlased aastal 1223 veel korra asusid oma vabaduse päästmisele, ei mainita ajaraamatuis vähematki sellest, et muist eestlasi oleks asunud võitjate poole, mis nendele ometigi väga meeltnõuda oleks olnud ja nad sellega oleksid kiidelnud. — Nendest andmetest võime oletada, et (muidugi peale mõnede erandite)

eestlaste vastuseisimine ristiusule (kuna see seisis ühenduses võõra valitsusega) oli üksmeelne.

„Kustase“ hindamisega kõnesoleva sündmuse kohta üldiselt, et „siis hävitati miski suurem kui rahva poliitiline rippumatus — tema kultuur vägistati jne.“, võib täiesti päri olla; sama põhimõtet olen avaldanud ka mina omas kirjutises „Sõduris“. Leppida võib ka tema ütelsega, et „see vaade ei ole õige“ (seisukoht, et kõnesolev murrang olnud „loomulikult kultuuri edasitungimine poolmetsiku rahva juurde“). Selles kujus, nagu autor käsitleb, pole see muidugi õige, kuid õige pole ka autori vaade, et siis olnud „Läänemere piirkonnas kõrgem kultuur kui Öhtu- ja Kesk-Euroopas“. Erilisest „Läänemere piirkonna kultuurist“ ei saa ikkagi kuidagi kõnelda, sest sel alal asuvad rahvad olid väga mitmetõulised, kellel igapähe olid olemas omapärased kultuur-idad, kuid kes kõik omandanud ka rohkelt laenkultuuri, nii et ühist kultuuri ei võinudki leiduda. Siinsed „tugevad riigid“ said selleks ikkagi alles siis, kui olid omandanud kõrgema väliskultuuri. Alles selle järele võis „Taani valitseda Inglismaa üle“ ja Novgorod tõusta vägevaks. Nende vahel püsid polnud Eesti muidugi mitte „poolmetsik“, aga ka mitte „lähikäimise teede valitseja“ ega „Ida- ja Öhtu-Euroopa vahel vahetajata“. Tuleb ikka meelos pidada, et siis asjad ja olud olid koguni teistlaadi kui nüüd, ja rahvastevaheline kaubandusline lähikäik kaugelt väiksem. Nii ei võid sugugi tõendada, et siis „liikumine läbi Eesti oli palju elavam kui praegu“, sest olukord oli siis vastupidine. „Leiud ja kõik kaudsed andmed“ tunnistavad muidugi meie maa ühendust teiste rahvastega, aga need on ikkagi paljude aastasadade saadus. Ja neid samad võõraste maade rahd ja seal valmistatud asjad tunnistavad ka meile toodud laenkultuuri.

Kuid sellest ei saa veel sugugi järeldada, et „ei olnud eestlastele seetõttu saladuseks midagi, mis sündis kogu kultuurilises ilmas... Ei olnud saladuseks ka moodsad relvad ega sõjakunst“. Ei maksa silmi kinni pigistada tõsiasjade ees, mis siiski kõnelevad väga selget keelt. Eestlaste vabadussõja kaotuse põhjuseks oli otse asjalugu, et neil puudusid ajakohased, moodsad relvad ja sõjakunst; ka raudriie, mida omadis nende vastased. Alles sõja kestusel õppisid nad vaenlastelt osalt nende sõjakunsti ning omandasid nende relvu: peterelle, siile jne., kuid sellest polnud siis enam palju abi. Eestlased sõdisid alles kirvestega, nuiadega ja odadega, ning need ei püsinud raudriide ees; samuti ka mitte nende (omakohast küll tugevad) maalinnad, kuna nende müürvallidel oli sideaineks ainult sammal, muld ja savi. Lubja tarvitamist ei tuntud. Ei tarvitse ka kiidelda sellega, et „katoliku kirik sunnitud oli tarvitusele võtma isegi ristisõda Eesti alla-

heitmiseks". Ristisõjad olid kõnesoleval ajal igal pool üsna harilisteks nähtusteks.

Meie rahva kultuuriline tasapind ta vabadussõjal oli tõeliselt oma aja kohta hea, lugupeetav ja austust väärt; ei tarvitse seda veel ülistada ebaehteiga, nagu „Kustas“ seda teeb, näidates, et „Eestis vaimline kultuur seisib kõrgel“. On ometi tõsiasi, et vanadel eestlastel alles puudus oma kiri ja seetõttu ka kirjaoskus, ning et nad veel polnud suutnud jõuda kindlale ja riiklise koonduse loomisele, mis nendele saatluslikeks saigi. Nii siis „tundub küll paradoksina“, et Eesti allajäämise üheks põhjuseks oli „Eesti kõrgem vaimline kultuur“. Asjalugu on vastupidine.

On tõsi, et eestlased — eriti saarlased — olid merel tugevad ja välismaadel kardetud, mida tunnistab õieti selgelt ojamaalaste püüe nendega olla heas vahekorras. Aga sellest ei saa ikkagi veel oletada, et „läbikäimine Ida- ja Lääne-Euroopa vahel oli võimata ilma Eesti vahetalitusest“. Ojamaalaste suur kaubatee Novgorodiga käis ometi vett mööda: mere, Neevajõe, Laadogajärve ja Olhava- (Volhovi-) jõe kaudu. Ning selleks polnud neil vaja puutuda Eestit niisama kui Soomet mitte.

Asjalugu, et kõnesoleval ajal Soomemaa kultuuriline areng seisis alles algastmel, olgugi kultuurilise Rootsi ja Novgorodi vahel olles, näitab igatahes selgelt, et igal ajal on oma aeg ja et sündmusi tuleb hinnata asjalikult ja erapooletult; ka vastiku loo juures tuleb tunnustada ta häid külgi, kui neid on olemas. Teatavasti sündis soomlaste kristianiseerimine ja enamarenenud kultuuri voolusse tõmbamine, — ühtlasi küll ka võõra valitsuse alla sattumine, — umbkaudu sama ajal ja otse sama moel kui Eestiski — vägivallega, mõõgasunnil. Soome ajaloolased kõnelevad sellest küll kahetsedes, aga ühtlasi tunnustades, et see murrang oli soome rahva arenemiskäigus paratamatus, — eeltingimuseks edaspidisele edule ning Soomele õnneks, sest et ta sattus mitte Ida, vaid Lääne kultuuri võimkonda, mis andis arenemiseks hoopis paremad võimalused.

Nii ei tarvitse just pooldada seda väidet, aga hurjutada ei sünni ka mitte, mis väljendub ka Eesti Akadeemilise Ajalooseltsi toimetusest ilmunud „Biograafilise Leksikoni“ 13. lhk. (nii siis avaldab mainitud seltsi tegelaste seisukohta), et suur murrang 13. aastasaja algul meie maal on igal juhul Balti küsimuse otsustanud Lääne kasuks. Selle kaudu on terve Balti maaala saanud Lääne-Euroopa kultuuritükli püsivaks osaks“. Raskest dilemmast: kas minna Lääne või Ida võimu alla, millesse sattusid Soome ja Eesti, suutsid end õnnelikult päästa ungarlased, kellele avanes võimalus liituda Lääne kultuuri piirkonda oma käe peal, vabatahtlikult, ning nõnda alles hoida enda iseseisvust. Eestile polnud see õnneks antud. Mis väärtus sel nähtusel oli, võib hinnata tõsiasjade erapooletul vaatlemisel, jälgides meie hõimrahvaste käekäiku.

Meie sugurahvaste „hõimpuu“ näitab, et algusaial, ka veel umbkaudu poolteisttuhat aastat tagasi, soome-ugri hõimude ühte (ugri) harusse kuulusid

nüüdsete ungarlaste, vogolite ja ostjakite esivanemad, ning need elasid siis kahtlemata ühtlastes oludes ja ühisel kultuuriastmel. Pärastpoole eranes nendest üks osa — ungarlased ehk madjarid, — otsides endale teed läände ning sai viimaks omale püsiva asukoha Donau ja Tissa jõgede maadel, Lääne-maade kultuuri piirkonnas. Seal on nad ajajooksul tõusnud kultuurrahvaste esimesse ritta ning seisvad nüüd kõigi soome-ugri rahvaste peres teistest kaugelt kõrgemal. Selle vastu on otse nende ligisugulased, idakultuuri, õieti umbkultuuri piirkonda jäänud ostjakid ja vogolid kogu sugurahvastest nüüd kõige alamaal astmel.

Meile veel ligema ja selgema näituse selle kohta saame oma rahva idapoolsema oksa — setukeste — käekäigust. Umbkaudu 1000 aastat tagasi olid setukeste esivanemad igapidi ühised ugalastega, kes elasid maaal Võrts- ja Pihkvajärve ning Emajõe ja Läti piiri vahel. Ei ole mingit põhjust arvamiseks, et osa ugalasi oleks olnud väheväärtuslikumad muudest. Selle suure vahe, mis nüüd näeme setukeste ja teiste eestlaste vahel, on tekitanud asjaolu, et nad tõmmati murrangu-aial idakultuuri piirkonda, Vene võimu alla, kuna muu Eesti läks Lääne külge. Setukesed pole küll kandnud nii ränka majanduslist survet, kui muud eestlased, ning on enamasti puutumata jäänud ka ütle mata ränkadest ja tihedatest sõjahävitustest, mis aastasadade jooksul käinud üle Eesti, aga sellest hoolimata on nad suguvendadest õige palju maha jäänud.

Saagu neist arutustest. Tahaks ainult veel mainida, et „Kustas“ saab võõriti aru ka „ristiusu sõjakusest“, mille arvele ta paneb meie rahva orjastamise. Oma olu poolest pole ristiusk sugugi sõjakas, sest ta asutaja õpetas otse vastupidiselt, et „õndsad on rahunõudjad“, ning keelas vägivalda tarvitamist ka enda kaitseks, käskides: „Pane mõök tuppe“. (Ristiusu ägedam vastane Nietzsche annab temale suuremaks süüks otse seda, et ta inimkonnas sõjakat meelt sumbutab, nõnda seda nõrgestab.) Euroopa kesk-aegne vaimupimedus ja toorõus polnud kuidagi mitte ristiusu saadus, vaid otse ümberpööratud: kristlus hoidis veel vähegi alal kultuuri-idusid ning mõjus aegapidi asjaolu parandamiseks. Tõsi küll: ristiusu kilpi tarvitati keskajal väga ohtralt igasuguse vägivalla vabandamiseks, aga otse sedasama on tehtud ka igamuu kõrgeaatega: kultuur, isamaalus jne., ning tehakse veelgi. Ei sünni ka sugugi arvata, et kõik need kõlvatused, mida „Kustas“ hurjutab ja mida tehti „Issanda nimel“, oleks ainult keskaegseks nähtuseks, vaid seda sündis õige ohtralt ka enne ristiusu aega antiikilmal ning küllalt veel ka uuemal ajal teiste hüüdsõnade all. Inimesed on osavad ju oma halbu ihasid ja tegusid katma mingi ilustava kuuega.

Ütelus „oodati iga päev Kristuse tulemist ja 1000. aastase rahuriigi saabumist“ ei sobi mitte 13. aastasaja kohta, — nii oli asjalugu teise aastatuhande algul.

Märkusi H. Prantsu kirjutuse puhul.

Kustas.

Härra H. Prants ütleb, et tema kirjutus tahab „õiendada ja täiendada“ minu kirjutust „Leinapäevad“.

Kuid minu kirjutuses ei ole midagi, mida saab õiendada sarnase iseloomuga ajakirjas, nagu „Sõdur“, sest õiendada saab üksikasjalisi eksimusi, valesti arusaamisi ajalooliste dokumentide sõnadest, aegade, sündmuste kohtade jne. äratähendamise vigu, mitte aga täitsa lahkuminevaid vaateid ja hindamisi. See töö on võimalik eriajakirjades, kus tarvitada küllalt ruumi, kuna „Sõduri“ lehekülgi minu arvates ei saa kuidagi kasutada selleks otstarbeks. „Sõduri“ lehekülgedele kõlbab läbitöötatud, juba enam-vähem küps tulemus. Minu kirjutus sisaldabki vaid uut vaadet meie minevikku. Hra H. Prantsule tunduvad need ekslikkudena ja erapoolikkudena ja ta leiab enese sunnitud olevat „erapooletult“ tööde jalule seadma. Nii kujuneb hra H. Prantsu õiendamine vana, seni maksvusel olnud vaate kaitsmiseks, mitte minu kirjutuse õiendamiseks. Olgu tähendatud, et uus vaade on tingitud kahest põhjusest:

1) teadusline uurimine on jõudnud tungida hulga sügavamale, esile tuua määratu hulga uusi andmeid, avanud hoopis uued uurimuste väljad ja uued meetodid;

2) uus põlv on omandanud hoopis uue psühholoogia ning uue elusuhtumise lähtekoha ja seega andnud uue lähtekoha ka ajaloo-sündmuste vaatlemisele.

Kuna ärkamisaja tegelased elasid ja tegutsesid ümbruses, kus „eesti mehest ja tema soost ei peetud kuskil lugu“, siis nende psühholoogia oli üldiselt rõhutatud, pelglik, lootusetu. Dr. Fählmann pidas tööks, et eesti rahvas ei suuda iseseisvalt elada kultuuriliselt ja kaob maa pealt, saksastub. A. Grenzstein kujunes sama arvamise vene orientatsiooni tüübiliseks kandjaks.

See on ratsionalistlik-materialistlik vaade. Vaid vähesed „nägid kaugelt kodu kasvama“, uskusid rahva eluvõimet ja suutsid kanda oma kaasaegsete kaaskodanikkude pilget ja naeru sellise usu üle. Kuid palja usuga ei saa kirjutada ajalugu, kuigi see usk oli kümme korda õigem teadusemeeste „teaduslikkudest tõdedest“.

Tolleaegne eestlane võitles alles eestlase subjektilise põlgamise ja halvaks pidamise vastu. Ta haaras kinni kõige käepärasematest abinõudest, et seletada ja kuulutada, et eestlane on ikkagi ka inimene et ka eestlases elab toosama hing, mis Jehoova puhus Aadamale sisse ninasõõrmetest. Ajaloos püüdis ta tööks teha, et eesti rahvas elas siin Läänemere kallastel ürgajast, peaaegu Baabeli keelte segamisest saadik. Just kui oleks Jumal selle maa loonud eestlaste jaoks ja selle ärakiskumine eestlastelt on patt Jumala tahtmise vastu. See oli omaaegne enesekaitsmise abinõu.

Teaduste vallas tunti ennast liig nõrgana ja käidi võraste teadusemeeste etteütlaste järgi. Meie põlv aga tunneb enese olevat samaväärse

ja samaõiguslise igale teisele inimesele. Ta ei tarvitse enam salata oma rahvust, et olla lugupeetav inimene ja mitte langeda kaaskodanikkude pilke alla. Tema hinge ei mahu enam mingi alandamise tunne.

Ta hindab ka teadust teisiti, vaba inimese seisukohalt: teadus ei ole mingi Jumala avaldatud absoluutne tööde, vaid inimeste uurimuste, püüete, kahtlemiste, kaalutlemiste, leidmiste ja eksimiste viil. Savipotte ei tee jumalad kusagil, seepärast usaldab praeguse põlve inimene ka ise teadusega tegemist teha — arvustada, hinnata, eksitusi pidada eksitusteks ja noppida sasist tõeteri.

Kui ta sealjuures on erapoolik, siis mitte rohkem, kui iga surelik. Meie tahame tööde näha oma silmaga, usaldada tulemusi, mis läbi käinud meie rahvuslise arvustuse tulest. Meie ei saa vastuvaidlemata korras alluda võraste etteütlastele.

Kuivõrd erapoolikud on need võrad etteütledjad, näeb igati, kes soovib tutvuda suurte ja väikeste ajaloolastega — võetagu ilmakuulsat saksa ajaloolast prof. Momseni või prof. Krohni, dr. Seraphimi või „Inlandi“ aastakäike jne. Erapooletust enese suhtes ei saa meie neilt nõudagi ja seepärast ei saa meie ka arvustamata võtta nende kirjutusi meie ajaloo kohta ja meie ajalooesse puutuvate dokumentide seletusi.

Seni on aga valitsenud võraste mõju, millest ei ole suutnud vabaneda isegi Tartu ülikool.

Ka minul ei ole vajadust H. Prantsu õiendusi tagasi õiendada hakata „Sõduri“ lehekülgedel. Praegu ei saa enam rääkida sellest, et ristiusk on alal hoidnud vana kultuuri väärtusi ja aidanud neid läbi kanda pimedast keskajast. Seda võis viis-kuuskümmend aastat tagasi, kui kõike vaadati riigiusu, kiriku prillide läbi ja meelega tehti ristiusule pühadusi. Ei saa praegu ülistada keskaja Öhtu-Euroopa kultuuri kõrgemaks Läänemere ja Aasia kultuurist. Selleks on liig palju teaduslikke töid ühest ja teisest. Sisaldab ju ainult Baltimaade kohta käivate kirjutuste nimestik üle 18.000 töö nime. Vaja ainult neid lugeda lahtiste silmadega.

Ei saa ka praegu eitada Läänemere suurt tähtsust tol ajal rahvusvahelises läbikäimises ja Eesti tähtsust selle tee peal: Soomelahte mööda ei võinud ega julgenud liikuda ükski laev ilma Eesti nõusolekuta. Kujukalt tõendas seda leinamälestusõhtul oma kõnes kolonel Traksmann, nii et minul ei ole vaja siin sõnagi juurde lisada. Eesti rahva dementsaliseeritud valitsemisviisi põhjustest ei saa siin pikemalt kirjutada. See on komplitseeritud küsimus. Juhin tähelepanu dr. J. Luiga kirjutustele selle küsimuse üle. Kuid tuleb arvesse võtta veel ka teisi tingimusi, eeskätt eestlaste sisserändamise aega, mis on hoopis hiljem, kui seda arvavad vanakooli esitajad.

Eesti vaimlise kultuuri kõrgusest on meil eriti rikas andmete kogu rahvaldues. Selle kultuuri kõrguse eriliseks tunnuseks on vanade eestlaste usundis hiie kultuse esinemine ja selle monistlik alus. Selles puudus absoluutne kurjus, see imaginaalne suurus, mis on meie praegusse ideoloogiasse sisse toodud ristiusuga. See usundi alus on filosoofiline tipp, milleni ei ole jõudnud ristiusk tänapäevani. Aga et ristiusk keskajast tänapäevani on läbi teinud määratu suure arenemiskäigu, seda ei saa salata ka kõige veendunum kristlane. Keegi ei saa enam praegu tõendama tulla, et ristiusu aluseks on absoluutsed tõesed, nagu Piibli esilehel seisab, et „see keik on see Jummal sanna, mis Pühast Vaimust sisse antud ja pühhist meestest kirja pantud“.

Ka ristiusk on inimeste vaimutöö ja allub arenemise seadustele, nagu kõik inimvaimu töö.

Huvitav nähtus on meie vanakooli esitajate juures just tolle suure heitluse usulise aluse mahaalgamine, kuna isegi kristlik kirik ja sakslased ise seda mitte ei salga. Ka Läti Hindrik kõneleb selgelt „kristlastest“ ja „paganatest“.

Härra H. Prantsule tundub valusana nimelt esile toodud väide, et antud olukorras just usuline põhjus määras ette ära sõja lõpu eestlaste kaotusega. Muidugi on valus vaadata, kui vend venda tapab, aga olgem erapooletud ja tunnistagem tõe. Praegu on seda igatahes kergem mõista, kui 17 aastat tagasi, kus alles tundmata oli eestlaste jagunemine kahte vaenulisse leeri võitluses iseseisvuse eest 1917.—1920 aastal, kus kommunistliku paradiisi uskujad tulid relvastatult ja võõraste vägede abil maale võimu haarama, et katsuda teostada vägivallaga oma usku. Mitte mater-

jaalsed põhjused, vaid vägevad ideed on olnud suurte murrangute ja sündmuste teguriteks. Ma usun, et meil oleks rahvusline tühtlustunne palju suurem ja võitlus oma olemasolemise eest palju kergem, kui meie vanakooli ajalookirjutajad oleks suutnud tungida meie mineviku sündmuste sügavusse ja esile tuua tõelolusid moonutamata kujul. Rahvas oleks tundma õppinud suuri eksimusi ja nende tagajärgi, oleks võinud leida ka lohutust ja usku tulevikku. Kuid mis kasu on kõverast peeglist, mis moonutab nägu?

Mitte asjata ei peeta ajalugu iga rahva pühakirjaks, mille najal rahvas kasvab seesamiselt tugevaks. Härra H. Prantsu mainitud Soome ajaloolaste kohta on maksev sama, mis ütlesin meie vanakooli esitajatest — ka nemad käsitlesid liialt etteütlejaid teistest rahvustest, ei suutnud leida kohe oma lähtepunkte. Pean tähelepanu juhtima veel ühele eksiarmisele, mis maksev tänapäevani. See puudutab liivlasi, keda eestlastest eritleb ka härra H. Prants.

Ei olnud aga mingit liivi rahvast. Liivlased, ugalased ja sakalased olid eestlaste kohalisteks nime-tusteks. Sellele veendumisele ei ole raske tulla, süvenedes minevikku ja eestlaste Läänemere kallastele kolimise käiku. Teiselt poolt tunnistab seda keel. Võrreldagu praegust liivi keelt kaduva Mehka (Mõniste) murrakuga, siis võib kergesti ära tunda, et mehka ja liivlane on üks ja sama lõuna-eestlane. Ometigi on too väikene eesti rahva killukene elanud eraldatuna sugurahvast 700 aasta jooksul ja vastu võtnud võõraid mõjusid. Ka olid nii Tallinna kui ka Riia linnad 1200 a. juba mitusada aastat vanad. Riia linna asutamine sakslaste poolt on tühi jutt.

Märkusi artiklile „Sündmuste mälestuseks 700 a. eest“.

„Sõduris“ nr. 6 s. a. väidab H. Prants, et 13. aastasajangul ulatus eestlaste territoorium praegusest enam lõunapool, nimelt Heinasteni mereääres. Sellest peab küll järeldama, et H. P. ei tea täpselt praegust rahvuspiiri, mis ulatub 12 kilom. Heinastest lõunapool — kuni Salatsi jõeni. Edasi loeb H. P. „ajaloo eksisammuks“, et liivlased lätistusi, ehkki küll ise kirjutab, et liivlased elasid mererannas. Just see, et liivlased asusid võrdlemisi kitsal maaribal mererannas, ja vististi mitte suurel arvul, oli arusaadavaks põhjuseks

nende lätistumisele, tähele pannes nende arvulisi kaotusi võitlustes sakslaste ja lätlaste vastu ja osalt ühes nendega. Lätistumine on sündinud aga väga pikkamisi. Alles 1910 a. olen ma Salatsi jõe piirkonnas mitme perekonnaga kokku puutunud, kes ennast liivlasteks tunnistasid. On õige harilik nähtus, et arvuliselt väike rahvas suuresse ära sulab, kui haridus ja tehnika mõlemal umbes sarnanevad on.

Dr. A. Martinson.

Lisamärkus.

„Sõdur“ Nr. 7/8 ilmunud „Kustase“ kirjutise kohta Eesti iseseisvuse saamisega — mis on õieti huvitav ja väärtusline töö — tuleks täpsuse nõudel tähendada, et sellesse on sattunud paar kronoloogilist väärtust. Tartus Vene Asutava Kogu asjus peetud „miiting“ polnud miite 29. sept.,

vaid 29. okt., sest ta peeti (nagu „Kustaski“ ütleb) viis päeva p ä r a s t enamlist riigipööret, mis teatavasti sündis 24. okt. Ja Eesti Maapäeva fililühike, aga ülitähtis koosolek, mil ta enese tunnistas m a a k ö r g e m a k s võimuks, oli 15. nov., mitte aga 16. okt.

H. Prants.

Vabaduse Risti kavalerid.

*Noorem-leitnant Jüri Ungerson.
Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.*

Jüri Ungerson sündis 5. juulil 1900. aastal Tartu maakonnas Ülila vallas. Üldhariduse sai Tartus H. Treffneri gümnaasiumis ja Tallinna kolledžis; sõjalise — Vabariigi Sõjakooli II sõjaaegsel jalaväe kursusel.

Eesti Vabadussõja algul, 11. detsembril 1918 aastal astus ta vabatahtlikult H. Treffneri gümnaasiumi kaitseliidu-lendsalka, millega kaasa tegi Tartu lange- mise ja taandumise kuni Viljandini, kus Tartu Eesti Kaitseliit Tartu vabatahtlikkude (kaitse-) pataljoniks ümber moodustati. Võttis viimasega osa kõigist lahinguist lõunarindel kuni 30. jaanuarini 1919 a., mil sai haavata lahingus Roohe mõisa juures. 3. veebruaril 1919 a. ühendati lahingutes üles näidatud vahvuse eest kapraliks. Peale paranemist võttis Tartu kaitsepataljoniga ja 8. jalaväe polguga osa kõigist lahinguist kuni 1919 a. juunini, mil Vabariigi Sõjakooli komandeeriti. 1919 a. mais, lahingus Rootsi küla juures üles näidatud vahvuse eest annetati temale —1. juunil 1920 a. II liigi 3. järgu Vabaduse Rist. 31. augustil 1920 a. lõpetas lipnikuna Vabariigi Sõjakooli, ja määrati teenistusse l.-r. soomusrong „Kapten Irv'e“ peale, kus teenis noorema ohvitserina. 1. juunil 1921 a. lahkus tegevast kaitseväe teenistusest reservi, et poolelijäänud üldharidust jätkata.

1. oktoobril 1923 a. astus uuesti teenistusse Piirivalve Peipsi jaoskonda. 1. oktoobril 1924 a. arvati reservi koosseisude kitsendamise puhul. 24. veebr. 1924 a. ühendati noorem-leitnandiks, vanusega 1. maist 1920 a.

1925 aasta kevadel lõpetas Tallinna kolledži, praegu Tartu ülikooli õigusteaduskonna üliõpilane.

Peale II liigi 3. järgu Vabaduse Risti on noorem-leitnant Jüri Ungersonile Vab. Valitsuse poolt annetatud veel rahaline autasu, priiikool kuni kõrgema kooli lõpetamiseni ja Vabadussõja mälestusmärk.

*Veltveebel Eduard Abel.
Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.*

Eduard Abel sündis 10. novembril 1886 aastal Tartus. Hariduse sai sealses linnakoolis.

Sõjateenistusse võeti 1909 a. sügisel; teenis piirivalve 28. Elisavetpoli brigaadis, Taga-Kaukaasias, 1914 a. juulis mobiliseeriti ta ja määrati 95. jal. Krasnojarski rüg., sai haavata Lodzi all 27. nov. 1914 a. 3. mail 1915 a. tuli uuesti oma väeossa tagasi ja sai põrutada Lomža all. Hiljem teenis 195. Lesnõi ja 216. tagavara rüg. ning enne enamlaste riigipöõret viidi üle Sveaburi merekindlusse, kus teenis kuni aprillini 1918 a.

Ilmasõjas üles näidatud vahvuse eest ülendatud vanemaks allohvitseriks.

1918 a. juunil astus Tartus leitn. J. Kuperjonovi poolt moodustatud pörandaalusesse kaitseliitu. Peale Tartu vallutamist meie vägede poolt astus 2. jalaväe rügementi 1. klp. komp., millega osa võttis kõigist lahinguist Vabadussõja kestel rühmaülemana ja veltveeblina.

Lahingutes üles näidatud vahvuse eest annetatud II l. 3. j. Vab. Rist. 1920 a. 2. jaan. ülendatud veltveebliks. Sama aasta märtsis läks demobilisatsiooni puhul reservi. 1. jaan. 1922 a. astus üleajateenijana teenistusse 2. jal. rüg., kus teenib praegu töökompanii veltveeblina.

Peale II liigi 3. järgu Vabaduse Risti on veltveebel Eduard Abelile Vabariigi Valitsuse poolt annetatud rahalist autasu ja Vabadussõja mälestusmärk. Vene teenistusest omab ta Püha Georgi 4. ja 3. järgu ristid.

Rahvasteliidu tegevus möödunud aastal.

Desarmeerimise konverentsi ettevalmistamine.

Möödunud aastal oli Rahvasteliit rohkem kui kunagi enne kõigi maade avaliku arvamise tähelepanu objektiks. Selleks oli peaaegalt kaks põhjust: Saksamaa vastuvõtmine Rahvasteliitu — mis oli Locarno lepingute jüsseastumise tingimuseks — ja Liidu nõukogu täiendamine ja laiendamine Saksamaa vastuvõtmisel aset leidnud sündmuste survel.

Saksamaa vastuvõtmiseks kutsus Liidu nõukogu 8. märtsiks 1926. a. kokku täiskogu erakorralise istungjärgu. Hoolimata täiskogu esimese komisjoni üksmeelsest otsusest Saksa vastuvõtmise kasuks, piirdus täiskogu ainult resolutsiooni vastuvõtmisega Saksa „kõlblikust vastuvõtust“ tema lootuste tegeliku teostamise ootusel. Takistuseks osutus Hispaania ja Brasiilia nõudmine alalise koha saamiseks nõukogusse. Et ümmikust pääseda, anti küsimus, mida lahendada täiskogu oli võimetu, G. Motta juhatusel töötava komisjoni arutada. Hoolimata kõigist jõupingutustest ja kindlast soovist kõiki rahuldada — selleks tõstis komisjon mitte-alaliste nõukogu liikmete arvu üheksani ja võimaldas kolmele neist „pool-alalise“ koha saamise — läks seegi lepitusekatse nurja, ja Brasiilia, mõni kuu hiljem ka Hispaania, teatasid oma soovist Liidust lahkuda. 1928. aastast alates ei kuulu nad enam liidu liikmete hulka.

Septembris järgnes Saksamaa üksmeelne vastuvõtmine, temale alalise koha andmine Liidu nõukogus ja Motta komisjoni ettepanekute vastuvõtmine. Saksa delegatsioon suutis kiiresti kohaneda Rahvasteliidus valitsevatele meeleoludele. 7. märtsil s. a. kokkuastuvat nõukogu 44. istungjärku juhatab esmakordselt Saksamaa edustaja, arvatakse seniine välisminister dr. Stresemann. Vahepeal täiendati sakslastega ka Rahvasteliidu sekretariaat. Tähtsale peasekretäri abi kohale nimetas nõukogu endise Saksa saatkonna nõuniku Londonist, Dufour-Feronce'i, kes on tuntud kui Saksa lääne-orientatsiooni vaimustatud poolehoidja.

16. septembrist l. a. alates, mil täiskogu valis nõukogu suurriikide liikmed, kuuluvad nõukogusse peale suurriikide (Briti, Itaalia, Jaapani, Prantsuse ja Saksa) ka järgmised mitte-alalised: Belgia, Hiina, Hollandi, Kolumbia, Poola, Rumeenia, Salvador, Tšehhi ja Tšiili. Neist on Poola tagasisalitanud.

Desarmeerimiskonverentsi ettevalmistamine.

Möödunud aastal pääsis desarmeerimise probleem lõplikult põhimõtetlike läbirääkimiste ajajärgust — mida mõnel pool hakati nimetama „metafüüsiliseks“ — ja muutus ekspertide, ekspertiiside ja arvude probleemiks. Kuigi läbirääkimised seeläbi nihutati reaalsemale pinnale, sai nende ala raskemini teostatavaks riikide lahkuminevate vaadete ja nõudmiste tõttu.

Kokkuvõetult on desarmeerimiskonverentsi ettevalmistustööde praegune seis järgmine: ettevalmistustööd on usaldatud kahele, kui nii võib öelda, keskorganisatsioonile, — 1. nõukogu komiteele, kes pole midagi muud kui 14 liikmest koosnev Liidu nõukogu, kuid kes tegutses komiteena, ja 2. Hollandi edustaja Londoni juhatusel töötavale desarmeerimiskonverentsi ettevalmistuskomisjonile. Viimane koosneb 21 liikmest, kelle hulgas on ka Ameerika Ühisriikide edustaja.

Jättes endale peaaegalt poliitiliste küsimuste arutamise, moodustas ettevalmistuskomisjon kaks allkomisjoni: allkomisjon „A“, kelle esimese on belglane de Brouckère ja kelle ülesandeks on kõigi s o j a l i s t e küsimuste arutamine, ning allkomisjon „B“, kelle juhatajaks on tšehhi Veverka ja kes arutab majanduslikke, rahalisi ja veo küsimusi.

Peale selle kujundas nõukogu majandusküsimuste arutamiseks veel ühe ajutise organisatsiooni — n.n.

üldkomitee, mis koosneb liidu majandus-, rahandus- ja transiitorganisatsioonide rahvusvahelise tööbüroo nõukogu, tööandjate ja tööliste gruppide edustajast.

Neist organisatsioonidest on allkomisjon „A“ ja üldkomitee töö lõpetanud. Allkomisjon „B“ astub viimast korda kokku 16. märtsil s. a. Mõlemad allkomisjonid esitavad oma aruanded 21. märtsil kokku astuvale ettevalmistuskomisjonile.

Desarmeerimiskonverentsi tehniliste töödega käib käik käes ka nende poliitiline ettevalmistamine. Poliitilistest tingimustest, eriti arenemistest regionaalsete kokkulepete alal olenebki konverentsi saavutuste ulatus. Liidu tegelased on viimase kohta õige tagasihoidlikud. Nii loeme 7. täiskogu kolmanda komisjoni aruandes: „Kavatsetud konverents oleks ainult esimene konverentside reas; rääkimata relvastuste vähendamist ja piiramist, mis temale võiks järgneda, on ta ülitähtis juba seepärast, et riikide relvastuste määr võetakse rahvusvahelisse lepingusse, takistades mõneks ajaks võitlust relvastuste alal.“

Julgeolek.

Desarmeerimisküsimuse „metafüüsilise“ järgu teeneks on teesi ülesseadmine, et julgeolek on desarmeerimise tingimuseseks ja eelduseks. Selle tingimuse täitmiseks astusid nii täiskogu kui ka nõukogu rea samme, millest siin nimetame ainult tähtsamaid:

Locarno taoliste regionaalsete lepingute tähtsust ära tundes võttis 7. täiskogu vastu resolutsiooni, mille järgi nõukogu peab Liidu liikmetele soovutama niisugust lepingute sõlmimist ja nende sõlmimisel vahemeheks olema.

Nõukogu tegi tarvilikke järeldusi Kreeka-Buigaaria piiritüli õnnelikust lahendamisest ja korraldas laialdase uurimise, mille ülesandeks on reeglite ülesseadmine Rahvasteliidu organite kiireks töötamiseks ähvardavate kriiside ja konfliktide puhul. On võimalik, et Liit ehitab oma suure raadiojaama. Liidu liikmetelt nõutakse eriliste abinõude tarvitusele võtmist kiirema ühenduse loomiseks Genfiga. Oma järgneval istungil, 2. märtsil võtab Liidu rahanduskomitee kõne alla Soome ettepaneku, mille järgi Liidu liikmed peavad riiki, kellele kallale on tungitud, viibimata varustama tarvilikkude rahaliste abinõudega.

Rahvusvahelise majanduskonverentsi ettevalmistamine.

6. täiskogu 1925. a. otsustas nõuda rahvusvahelise majanduskonverentsi kokkukutsumist, et asuda rahvusvahelise aktsiooni kaudu maailmamajanduse organiseerimisele ja kaudselt ka rahu kindlustamisele.

Ühenduses majanduskonverentsi kavatsusega astus möödunud aastal kahel korral kokku Belgia end. peaministri Georges Theunis juhatusel töötav ekspertide ettevalmistuskomitee. Oma novembri istungjärkul töötas komitee lõplikult välja konverentsi programmi, määras kindlaks konverentsi koosseisu ja soovitas kokkuastumise päevaks 4. mai s. a. Saksa välisminister Stresemanni aruande järele kiitis nõukogu need otsused heaks ja detsembri lõpul sai Vabariigi Valitsus Liidu peasekretärit kutse Eesti edustajate saatmiseks nimetatud konverentsile. 12. jaan. s. a. otsustas Vab. Valitsus Eesti osavõtt põhimõtteliku heaks kiita. Samuti kiitis Valitsus heaks ka välisministereiumi, rahaministereiumi, kaub.-tööstusministereiumi ja põllutööstusministereiumi poolt detsembri keskpaigas alatud eel-
tööd.

Tehniliste organisatsioonide tegevus.

Möödamannes ära märkides rahvusvahelise õiguse kodifitseerimise komitee tööde edukat jätkamist ja Liidu tegevust vähemrahvuste küsimuses, administratiivsetes küsimustes (Saari piirkond ja Danzigi vabalinn) ja mandaatide alal, peame lähemalt peatuma iga aastaga kasulikumaks muutuvate Liidu tehniliste organisatsioonide juures.

Eesti huvid puutusid möödunud aastal eriti kokku liidu majandusliku ja rahalise organisatsiooni tegevusega. Organisatsioon jätkas oma tööd takistuste eemaldamisel, mis teevad raskusi maailmajandusele. Ta töötas selleks välja rea konventsioone (sisse- ja väljaveokulu ärakaotamine, kahekordne maksustamine ja maksudest hoidumine jne.) ja jätkas paljude teiste küsimuste uurimist. Tähtsamaks osaks organisatsiooni tegevuses osutus Eesti Panga ja valuutaolude uurimine, 2.250.000 naelalise laenu kindlustamine, Bulgaaria sõjapagulaste varustamine maaga ja Danzigi rahaolude saneerimine.

Ühenduste ja transiidisorganisatsioonide käsitlises suure hulga küsimusi, nagu sisemised veeteed, sadamad, laevade mõõtkirjade ühtlustamine, meresõit, meremärgid ja tuleornid, raudtee, passid, telegraaf ja telefon, veejõu kasutamine, elektrienergia transiit, kalendriküsimus jne. Organisatsioon töötas välja mitu rahvusvahelist konventsiooni.

Tervishoidline organisatsioon levitas oma tegevuse kogu maailmale ja paneb 1927. a.

erilist rõhku tegevusele Lõuna-Ameerika riikides. Aasta läbi kehtsid ekspertide konverentsid mitmesuguste eriküsimuste (vähjahaigus, malaaria, seerumi ühtlustamine) selgitamiseks. Gripilaine liikumisel andis Rahvasteliit ähvardavast hädaohust teida kõigile riikidele.

Vaimlise koostöö komitee tegevuses oli tähtsamaks sündmuseks rahvusvahelise vaimlise koostöö instituudi avamine 16. jaan. m. a. Komitee jätkas oma tegevust, mis arenes eriti edukalt mitmesuguste teadusharude analüütilise bibliograafia kokkuseadmise alal. Peale selle moodustati rahvusvaheline muuseumide büroo ja korraldati raamatukogude suhteid, et võimaldada igale teadusemehele kogu maailma raamatukogude kasutamist, ilma et oleks vaja oma asukohta muuta.

Liidu humanitaartegevuse alal peab nimetama ettevalmistustööd rahvusvahelise aabiliidu moodustamiseks, mis rahvaid teataval määral kinnitaks suurte looduseõnnetuste puhul. Ka Vene ja Ameerika pagulaste, uimastavate ainete kontrolli ja laste ning naiste kaitse alal tegutsevad Liidu organisatsioonid saavutasid häid tagajärgi.

Lõpuks võib märkida, et Liidu täiskogu määras möödunud aastal 16.868.000 Šveitsi franki uue Liidu palee ehitamiseks. Kavade võistlus lõppes 25. jaanuaril s. a. Võib loota, et Liidu üleilmlik tegevus saab juba lähematel aastatel enda tähtsusele vastava ja vääri peakorteri. E. J.

Hiina kodusõda.

A. Koern.

Hiina kohta on öeldud, et ta ei ole rahvus, ainult tsivilisatsioon. Kord võis see väga õige olla. Kuid nüüd on Hiina rahvustunne ärkamas. Ja selle äratajaks on praegu üks tunne, väljamaalaste vihkamine, mis tungib ikka sügavamale Hiina massidesse. Seda tunnet püüab juhtida Nõukogude Vene kihutustöö omale soovitavas suunas. Kuid kord kui Hiina vabaneb kodusõja küüsis, võib see rahvuslitselt ärganud ja ühinenud neljasajamiljoniline mass pöörduda ka Vene vastu: ta hakkab levinema kõige vähema vastupanu suunas, Siberi poole. Venelased mängivad kardetavat mängu. Kuid see on neil juba veres. Kõigepealt kommunistlik kihutustöö ja siis, teisest küljest, on Vene mõju edasitungimine Hiinas 16. sajangul alanud Siberisse laiunemise jätkamine.

Üheksateistkümnenda sajangu algul valitses Hiina keisririik kahtlemata kogu Kauge-Ida üle: ta ulatus üle praeguste piiride Siberisse ja Indo-Hiinasse. Birma, Annami ja Korea kuningriigid tunnustasid tema süsereniteeti ja isegi Jaapan saatis aeg-ajalt Pekingi kojale kingitusi, mida võiks lugeda maksuks.

Kuid niipea kui algas lähem kokkupuutumine eurooplastega, hakkas vähenema ka Hiina territoorium, ja Hiina paljudel juhtudel ei ole enam peremees isegi omal territooriumil. Mitmed maakohad on võraste valitsuse all, raudteed, iseäranis Mandshuurias, kaevandused, sadamad, tööstusettevõtted on võrastes kätes. Kuueteistkümnenda riigi kodanikkudel on Hiinas eksterritoriaalsuse õigus. Prantsusmaa,

Inglismaa, Itaalia, Ühisriigid ja Jaapan peavad Hiinas oma garnisone. Tollide valitsemine on võrastes kätes. Neljal riigil on oma postiasutused. Hiinlane, elades suuremalt osalt viletsuses, näeb igas väljamaalases võimsat ametnikku või töösturit, kes elab rikkalikult tema kodumaa ekspuuteerimisest. Sellepärast on ka arusaadav hiinlaste viha väljamaalaste vastu. Kõige suuremad rahvuslased ja Euroopa mõju vastased on need hiinlased, kes oma hariduse on saanud Euroopas, Ühisriikides ja Jaapanis ja näinud seal kõrgele välja arenenud rahvustunnet.

Kuid see tunne ei ole veel tänini suutnud ühendada kõiki hiinlasi. Massid on veel kaugel poliitilisest arusaamisest ja neid viivad kuhu tahavad juhid, kes igaüks väljas oma partei või isiklike huvide eest. Laastava kodusõja ajajärk kestab juba viisteist aastat.

Kõigepealt Hiinas valitseb alaline vastolu põhja ja lõuna vahel. Lõuna-Hiina esimesena puutus kokku Euroopa tsivilisatsiooniga Kantoni sadama kaudu: ühes väljamaa kaupadega tulid uued idud. Lõuna-Hiina on radikaalne, lähedal sotsialismile ja üksikutel juhtudel kalduvustega äärmisesse kommunismi. Põhja-Hiina on konservatiivne, tagasihoidlikum poliitilistes ideedes ja rohkem alistuv kindlale võimule. Kääriv lõuna on alati soojalt vastu võtnud parlamendid, mille minema kihutasid Pekingist mõned julged sõjaväelased.

Kuid mõlemas parteis valitseb täielik distsipliini puudus. Võib olla, et selleks on kaasa aidanud välis-

riikide politika: divide ut imperes. Selletõttu võitlusesse Põhja ja Lõuna vahel segunevad parteide sise-mised võitlused, mis Hiina kodutülid nii kirjuks on teinud, nagu need praegu esinevad.

Et õieti hinnata praegust olukorda Hiinas, pöör-dume vähe tagasi kodusõja alguse juurde, milleks võib lugeda 1911—1912 a. revolutsiooni.

Mandshude dünastia valitses Hiinas 1644 a. saadik. Selle valitsuse süsteemi vastu tekkis tugev partei, kes soovis Hiina moderniseerimist ja üle-minekut konstitutsioonilise monarhia juurde. Selle partei kõige silmapaistvam mees oli Juan-Shi-Kai, kõrgeast soost energiline sõjaväelane, kes pärast Hiina-Jaapani sõda korraldas Hiina sõjaväge. Langedes valitseva soo viha alla, ootas ta oma tundi. Teine uuenduste-pooldajate partei tekkis 1905 aastal Kaung-tungi provintsis. See partei kandis Kuomintangi, s. o. rahvapartei nimetust ja läks palju kaugemale, soovides revolutsiooni ja Hiina vabariigi loomist. Selle partei juht oli Dr. Sun-Jat-Sen, Euroopa haridusega kristlane.

Setšueni provintsis tekkinud rahutused Sun-Jat-Seni partei õhutusel muutusid üldiseks revolutsiooniks, Nankingis kutsuti kokku rahvuskogu, kuulutati välja Hiina vabariik ja Sun-Jat-Sen valiti presidendiks.

Keisrikoda kutsus nüüd tagasi Juan-Shi-Kai, andes tema käsutusse sõjaväed, et maha suruda mäss Lõunas (11. oktoobril 1911 a.). Juan-Shi-Kai, tundes oma käes võimu, saavutas keisri troonilt lahkumise ja Sun-Jat-Seni äratlemise tema kasuks. Lõuna oli varsti maha surutud. (Nankingi vallutamine 1. septembril 1913 a.). Olles riigi eesotsas, muutis ta oma võimu täielikuks diktatuuriks.

Jaapan kasutas Ilmasõda selleks, et laiendada Hiinas oma mõju. Juan-Shi-Kai andis järele. Sellega ei oldud rahul. Juan-Shi-Kai avaldas seletuse, et keisri võimu restaureerimine ja tema kätte andmine ükski võib päästa Hiina puutumatus. See oli tema viga. Lõunas tekkisid uuesti rahutused. Juan-Shi-Kai suri 6. juunil 1916 a. Vabariik seati uuesti jalule.

Juan-Shi-Kai oli ümbritsetud ustavate kaastöölisega, kellele tema andis provintside valitsemise. Peale tema surma kuulutasid need end iseseisvaks, kuid võisid oma iseseisvust kaitsta ainult sõjaväega. See nõudis aga raha. Provintside kubernerid võtsid seda maksudest, millest Pekingi keskvalitsus niiviisi ilma jäi. Ja Pekingil oli veel vähem võimalusi ilma rahata oma mõju maksmata. Algas täielik lagunemine ja väikesed võitlused provintside vahel ja provintsidest enestest.

2. augustil 1917 a. kuulutas Hiina Saksamaale ja Austriale sõja. Hiinal ei olnud Ilmasõjas midagi kaotada, küll aga pidi Jaapan nüüd oma politikat Hiina kui liitlase vastu muutma ja Hiina lootis tõsta ka oma häält tulevase rahukonverentsil. Lõuna oli aga sõjakuulutamise vastu ja moodustas allpool Jangtse jõge provintside föderatsiooni pealinnaga Kanton. Sellest ajast peale on alati olemas olnud

Kantoni valitsus, kuid tema võimu alla kuuluv territoorium on suurel määral muutunud.

Nüüd tekkis Pekingi valitsusel küsimus, kuidas murda lõuna vastupanu, kas jõuga või kokkuleppe teel. Arvamised läksid lahku.

Põhja sõjaväe juhid moodustasid Pei-Jangi partei. See jagunes varsti kaheks: Anfu ja Tšeli. Esimesele heideti ette, et ta on liig Jaapani sõbraline, teisele — liig Ameerika ja Inglise sõbraline. Peale nende parteide Mandshuuria kuberner, kuulus Tšang-Tso-Lin ootas oma otsustavat tundi.

Versailles rahu ei toonud Hiinale oodatud rahuldust. Väljamaalaste vihkamine suurenes. Tšeli partei alustas sõjariistus võitlust Anfu partei vastu, kelle käes sel ajal oli võim. Tšang-Tso-Lin astus Tsao-Kuni poole (Tšeli partei juht) Tuan-Ši-Jui vastu (Anfu partei juht). Tšang-Tso-Lin ja Tsao-Kun võitsid ja Tuan oli sunnitud Pekingist lahkuma (juulis 1920 a.).

Lõuna küsimus oli lahendamata. Selle otsustamiseks 1921 a. aprillis tuli kokku Pekingi Põhja suuremate juhtide konverents. See jagas Hiina omavahel kolmeks mõjupiirkonnaks.

Tšang-Tso-Linile jäi Mandshuuria (kus ta valitses 1911 a. saadik) ja temale lubati Mongoolia.

Tsao-Kunile sai kogu Põhja-Hiina kuni Jangtzeni, välja arvatud Hupe.

Vang-Tšang-Juan, Hunani ja Hupe valdaja, pidi võitma põhjalaste poole lõunalased Tšekiangi, Kiansu, Anhuéi, Junnani, Setšueni ja Kueitšeu kubernerid.

Lõpuks lõunalasele Kuangsi kubernerile lubati toetust, kui ta kõrvaldab Kantoni valitsuse, mille eesotsas oli Sun-Jat-Sen (tema territooriumiks oli sellel momendil ainult Kuangtuangi provintsis).

Kuid Kuangsi kuberneril ei olnud edu Kantoni valitsuse vastu. Samuti Vang-Tšang-Juanil ei õnnestanud rahustamise töö ja ta lahkus poliitilisest tegevusest. Tema asemele määrati U-Pei-Fu.

Viimasel õnnestas imekspanuvääriselt, ja Tšeli partei (U-Pei-Fu ja Tsao-Kun) võim laienes provintsi provintsi. Vastu panid veel ainult äärmine Põhi, Tšang-Tso-Lin oma Mandshuuriaga ja äärmine Lõuna, Kantoni valitsus.

Tšang-Tso-Lini ja U-Pei-Fu vahekorrad muutusid teravaks. Võitlus oli möödapääsmata.

Sõjakäik oli lühike. Tšang-Si-Tieni lahinguga 26. aprillist kuni 4. maini 1922. Peking-Tientsini rajoonis oli Tšang-Tso-Lin võidetud.

Tšang-Tso-Linil oli 95.000 meest ja 310 kahurit, mis ta paigutas 120 km pikkusele rindele. U-Pei-Ful oli 73.000 meest ja 168 kahurit. Lahing algas peasjalikult mõlemal tiival 28. aprillil. 2. mail tuli U-Pei-Fule kõvenduseks 30.000 meest ja 160 kahurit. Nüüd asus ta otsustavale pealetungile Tšang-Tso-Lini parema tiiva vastu. 4. mai hommikul avaldas selle juht, et ta enam vastu panna ei suuda. Algas korratu

põgenemine. 130 kahurit jäi lahinguväljale saagiks võitjale ja 50.000 mehelt võeti relvad ära. On andmeid, et Tšang-Tso-Lini parema tiiva juht sai Pekingi valitsuselt 3. mail 300.000 dollarit, et ta järgmisel päeval taganema hakkaks.

Tšang-Tso-Lin ei jatkanud vastupanu ja tõmbus tagasi Mandshuuriasse, et siin oma jõudu korraldada ja siis uuesti relvadega õnne katsuda.

Tšeli partei võit oli täielik. Tema juht Tsao-Kun valiti 5. oktoobril 1923 a. presidendiks.

Kuid Tšang-Tso-Lin Mandshuurias muutus järjest hädaohlikumaks. Oli tarvis temaga rutem lõpetada. Nii algabki suur kodusõda 1924 a. septembris.

(Järgneb).

Juriidilised näpunäited.

K. Selter.

Nr. 16. Missugustel tingimustel võivad end. vene sõjaväe sõduri lesk ja lapsed toetust saada?

Vastuseks B. A-le.

Asutava Kogu poolt 1920 a. vastu võetud seaduse (R. T. nr. 77/78) põhjal antakse riigi poolt toetust kõigile Eesti Vabariigi kodanikkudele, kellele oli endise Vene valitsuse ajal riigikassast või valitsuse poolt korraldatud pensionikassadest pension, paiuk või muu perioodiline abi määratud, kuna Ilmasõja invaliididele (mitte nende perekondadele) ja Ilmasõjas langenud isikute perekondadele Eesti Vabariigi poolt toetust antakse ka siis, kui neile endise Vene valitsuse poolt veel pensioni määratud ei olnud, kuid kui neil õigus oleks olnud Vene ajal pensioni saada (§ 1). Selle seaduse põhjal ei või Eesti Vabariigilt toetust saada isikud, kes veel töövõimelised on (§ 2). Pensioni määraks oli lesele — 250 mk kuus ja 2 lapse pealt veel 250 marka lisa. 1923 a. 8. II. seadusega tõsteti need normid neljakordseks. (R. T. nr. 26 sead. 8. II. 23. § 3.) Nagu tsiteeritud seadusest näha, ei võinud selle põhjal toetust saada lesk, kuigi tema mees on olnud Ilmasõja invaliid, kuid juba Vene ajal ära surnud. Samuti ei võinud pensioni saada lesk, kelle mees ei langenud Ilmasõjas, vaid suri pärast sõjaväeteenistusest vabanemist mõnda haigusse.

Olulise muudatuse tõi küsimusse juba nimetatud 1923 a. 8. veebruari seadus, mille põhjal võidi toetust anda kõigile nendele Vabariigi kodanikkudele, kes endiste Vene seaduste järgi kuni 15. nov. 1917 a. pensioni õiguslikeks saanud, kuigi nendele pensioni määratud ei olnud, kui nemad aga kindlaks teevad, et neil õigus oli Vene riigi kassast või riigi poolt korraldatud kassadest pensioni saada (§ 1). Selle seaduse alla pidi juba käima ka sõjas saanud haiguse või vigastuse tagajärjel surnud vene soldati lesk, sest sõjaametk. käsuk. nr. 417 — 1912 a. juures kuulutatud seaduse § 1. ja hilisemate korralduste põhjal oli sarnane lesk pensioni

õiguslik. Tuleb aga arvesse võtta, et selle, 1923 a. 8. veebruari seaduse § 6. ette nägi, et isikud, kes selle seaduse põhjal tahavad toetust saada, peavad nõudmise esitama ühe aasta jooksul sellest päevast, millal see seadus „Riigi Teatajas“ ilmus. Enne seda tähtaega sisse antud nõudmisi tuleb põhistada eelpool toodud seadusega. Kes aga nõudmist selleks tähtajaks linna- või vallavalitsusele ei ole esitanud, on hiljaks jäänud ja peab ära ootama, millal kavatsesetav uus seadus veneaegsete ametnikkude ja sõjaväelaste ja nende perekondade toetamiseks ilmub.

Nr. 17. Lisatasu maksmisest 1926 a. augustis ülendatud ohvitseridele.

1926 a. 1. detsembril makstud lisatasu anti Vabariigi Valitsuse 10. nov. 1926 a. otsuse põhjal, kusjuures otsuses on üteldud, et see lisatasu antakse riigiametnikkude ja teenijate palga-seaduse § 3 p. a põhjal (R. T. nr. 1/2 — 1923.) jõulupühiks lubatud lisatasu arvel. Vastavalt kaitseväes maksvatele eriseadustele, anti detsembrikuul poolekuu palk kõigile ohvitseridele ja sõjaväe ametnikkudele selle lisatasu arvel ja muidugi ka tingimustel, mis olid ette nähtud ja lubatud Vabariigi Valitsuse poolt 10. jaanuaril 1923 a. kinnitatud kaitseväe ohvitseride, sõjaväe ametnikkude ja üleajateenijate palganormide § 3. (R. T. nr. 19 — 1923 a.). Selle § 3. põhjal võisid lisatasu saada aga ainult need ohvitserid ja sõjaväe ametnikud, kes jõulupühiks vähemalt kuus kuud riigiteenistuses olid olnud. Riigiteenistuse all tuleb siin mõista igasugust teenistust riigiasutustes ja kaitseväes, kui see teenistus üldse võis olla lisatasu maksmise aluseks. Siia alla ei käi sundusliku aja ärateenimine kaitseväes ega õppeaeg sõjakoolis kuni ohvitseriks ülendamiseni. 29. augustil 1926 a. ohvitseriks ülendatud isikud ei olnud aga 24. detsembris 1926 a. kuut kuud ära teeninud, mis pärast nemad 1926 a. 1. detsembri lisatasu nõuda ei või.

Nr. 18. Allohvitseride teenistuse käigu ja pensioni seaduste eelnõudest.

Mitmed küsivad, missuguse käigu on võtnud kaitseväes allohvitseride teenistuse käigu seadlus ja kuidas on üleajateenijate pensioni seaduse kavaga.

Allohvitseride teenistuse käigu seadluse eelnõu oli juba läinud aastal esialgselt välja töötatud. Sellest ajast on teda korduvalt parandatud ja silutud, kuna sarnase laiaulatuslise seadluse maksmapanekuga vääriliselt ettevaatlik peab olema ja püüdma kõike võimalikke muudatusi maksvas korras ette normeerida.

Allohvitseride pensioni seaduse küsimus on praegu endiselt lahtine, kuna tema aluste kohta veel lõplikuile seisukohtadele pole jõutud.

Nr. 19. Korrapidajatest mitme kompanii peal.

Vastuseks H. S-le.

Seadus (sisemäärustik) ei keela ühist korrapidajat allohvitseri kahe või mitme kompanii peale määramast, kui valvekorra huvid selle all vähematki ei kannata.

Korrapidaja allohvitser, vaatamata kas ta on ühe või mitme kompanii korrapidaja, peab vastu võtma ja saatma kõiki ohvitseri ja sv. am., kuid raporteerima peab ta ainult: 1) selle kompanii ülemale, kus ta korrapidajaks on, või kui ta korraga mitmes kompaniis korrapidajaks on, siis — kõigile kompanii ülematele; 2) pataljoni ülemale, ja 3) korrapidajale ohvitserile ja tema abile. Peale selle peab korrapidaja allohvitser raporteerima sarnasel korral kui korrapidaja ohvitser ja tema abi kohalt ära on, ka rügemendi ülemale ja rügemendi ülemast kõrgematele otsekohestele ülematele, samuti kõigile kindralitele ja vanem-ohvitseridele.

Nr. 20. Ühekordse toetusraha määramisest kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse põhjal.

Riigikohus on seletanud, et kuigi kaitsevälane või tema perekonna liige ei ole oma palves, mis pens. sead. § 56. ja § 63. korras sisse antud, otsekohe nõudnud ühekordset toetusraha, vaid on palunud ainult pensioni, siiski peab asutus, kes pensioni küsimuse lahendab, ise automaatselt üle minema ühekordse toetusraha määramisele, sest mõningatel juhtudel võib toetusraha saamise õigus selguda alles pensioni küsimuse lahendamisel.

(R. K. Adm. osak. toim. 1239II — 1926 a.)

Nr. 21. Ületunnitöö-tasu mittemaksmisest korrapidajale.

Vastuseks P. U-le.

Riigikohus on seletanud, et erateenijad, kes teenivad koosseisus ette nähtud sõdurite kohtadel, peavad asutuse või väeosa korrapidamistest osa võtma üldistel alustel ilma mingi ületunnitöö-tasuta, sest korrapidamine kuulub sõduri otsekoheste sunduslikkude kohustuste hulka ning Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 31. I. 1923 a. (R. T. nr. 48/49 — 1923 a.) on riigiametnik kohustatud ilma iseäralise tasuta töötama ka peale normaalse tööpäeva lõppu, kui tema otsekoheste teenistuse-kohused seda nõuavad.

(R. K. Adm. osak. toim. nr. 281II — 1926 a.)

Nr. 22. Pensioni määrast neile kaitseväelastele, kes kord teenistusest pensioniga lahkunud ja siis uuesti teenistusse astunud.

Vastuseks J. K. ja J. S-le.

Riigikohus on seletanud, et neile kaitseväelastele, kes pensioni saamise katkestasid sellega, et uuesti teenistusse astusid ja selle järele teenisid ainult ühel ametkohal, olgugi alla kahe aasta, tuleb pension määrata selle viimase ametkoha palga järele, käsitledes sealjuures § 18, s. o. arvesse võttes kogu pensioni õiguliku teenistuse aega ja ühtlasi ka § 12, s. o. et uuesti määratav pension ei või olla eelmisest pensionist vähem. Kui uue pensioni määramisel kaitseväelastele, kes pensioni katkestasid uuesti teenistusse astumisega ja selle järele teenisid ainult ühel ametkohal ja alla kahe aasta, arvesse tuleks võtta ka endine kõrgem ametkoht, siis oleks see seaduses otsekohe ka ette nähtud.

Nr. 23. Aja ärateenimisest kartserarestis äraistatud päevade eest.

Distsiplinaar karistuse seadluse § 10. 3. lõige I lause on muudetud uue kaitseväge teenistuse seaduse § 27 p. 5, missuguse seadusega on tõstetud nende päevade alammäär, mille järeleteenimine on sunduslik. Distsiplinaar karistuste seadl. § 10. 3. lõike II lause on aga endiselt maksev, sest üldise seaduse järgi käib kaitseväelaste varustamisse puutuvate seadluste ja eeskirjade andmine Vabariigi Valitsuse võimupiiridesse, ning Riigikogu ei ole ka kaitseväge teenistuse seadust vastu võttes kusagil ütelnud, et tema neisse võimupiiridesse tahab tungida, ega pole ta kartserarestis oldud päevade järeleteenijate varustusküsimust ühegi sõnaga omalt poolt normeerinud.

(Vaata Riigikohtu Adm. osak. motiivid A. Maandi asjas, toim. nr. 588 — 1926 a., otsus 27/11. — IV/V).

Vabaduse Risti Vendade ühingu Narva osakonna tegevusest.

Vabaduse Risti Vendade ühenduse Narva osakond asutati 19. jaanuaril 1926 a. Praegu on osakonnal 40 tegev- ja 30 toetajat liiget. See näitab, et osakond oma esimese tegevusaasta peamise eesmärgi — organiseerimistöö — alal on olnud viljakas. Edasi on osakond jõudnud ära teha eeltööd loengute korraldamiseks rahvale teemil: „Elanikkude ja seljaguse kaitse aero-keemiliste rünnakute vastu“. Loenguid on oodata ligemal ajal Sõjakooli lektor hra Buxhoevdeni ja major Vanaveski poolt. Meelelahutuse alal korraldas osakond 22. jaanuaril s. a. l. jalaväe rügemendi ohvitseride kasiinos kinnise kontsert-balli, mis andis puhast tulu ligi 40.000 mk. Osakonnale muretseti lipp, mis läks maksma 35.100 mk. Lipp on taevakarva sinisest raskest siidist; suurus 140×110 cm; lipu ääred on ümbritsetud valgest siidist narmastega, kuna keskele on paigutatud II. liigi 1. järgu Vabaduse Risti ja ülal nurgas ühenduse lipukirja „Vaba Eestile truu surmani“ esimesed tähed (V. E. t. s.), välja ömmeldud musta siidiniidiga. Lipu varda ülemist otsa ehib oksideeritud vasest loorberipärg, millesse on paigutatud loomulikus suuruses II. liigi 1. järgu Vabaduse Risti; lipu pealmise ääre kõrgusele on kinnitatud varda külge Vabaduse Risti II. liigi kahekordne lint, mille pikkus võrdub lipu pikkusele; linti otsade küljes valged siiditütid.

Lipu üleandmist osakonnale toimetati 23. veebruaril s. a., mis kujunes erakordselt pidulikuks silmapilguks. l. jalaväe rügemendi ohvitseride kasiinosse oli koondunud perekas kogu tegev- ja toetajaid liikmeid. Önnistas õpetaja G. Kiviste. Vaimukas kõnes näitas ta, et eestlased kuuluvad kangelaslike rahvaste hulka, nagu seda olid vanad kreeklased jne. Kangelastegudele ei saa aga kedagi sundida; peab olema ideeline alus, millele tuginedes ohvreid tuuakse. Selleks ideeliseks aluseks oli eestlastel piirita tung vabadusele. Vapramaid ses heitluses märgiti Vabaduse Ristiga. Lipp on sümboliks, et Vabadussõjas loitnud leegid ei kustu, vaid tema ümber koondunud kangelaste südames edasi elavad ning otsivad teed kõigi eestlaste hingesse. Senikaua kui lehvib Vabaduse Risti vendade lipp, niikaua võivad lehvida Vabas Eestis ka kõik teised lipud.

Peale önnistamist lööb esimise naela lipuvarlasse kindralstaabi kolonel-ltn. Triik V. R. V. Ühenduse nimel ja loeb ette ühenduse kirja 13.II.27: „Pühaks talituseks saadame Teile, Põhja-Eesti kaitse alusmüürile, kõige paremaid soove. Mõttes kordame Teile kauni lipu all meie ühist töötust: Vaba Eestile truu surmani! Surume vennalikult kätt kodumaa Verduni

toetajatele ja nende sõpradele“... — Kolonel-ltn. Leets kinnitab naela lipuvarlasse V. R. V. Ü. esimehe era-kolonel Pindingu poolt ja kannab ette viimaselt tulnud tervitused: „Armsad Narva vennad! 14. jaanuaril 1919 a. kiskusid vapramad löögimehed Tartu raekoja tornist maha verest nõretava võõra võimu lipu. 24. veebruaril 1923 a. töötasid samas raekojas 97 Vabaduse Risti kavaleri: enne nende surma ei lange Tartu raekojast Eesti rahvuslik lipp! Need mehed panid aluse Vabaduse Risti Vendade Ühendusele ja võtsid oma lipukirjaks: Vaba Eestile truu surmani. Jäägu see kindel tahtmine, mis väljendatud Tartu kohta 24. veebruaril 1923 a. Tartu raekojas ja mis Narva kohta leiab väljendust 23. veebruaril 1927 a. l. jalaväe rügemendi ohvitseride kasiinos — püsima igaveseks ajaks. Eesti paremate poegade ja tütarde ülima kohustuse kujutus tulevate põlvede vastu — Narva Vabaduse risti vendade lipp — püsigu kindlalt oma varda küljes, sama kindlalt, kui eelnimetatud piüe saab püsima ausate kodumaa poegade ja tütarde südames. Palun Narva vendi vastu võtta juurdelisatud naela lipu kindlamaks ühendamiseks tugeva vardaga. Olgu kõigevägevama önnistus meie ettevõttega“. — Järjekorras võtavad veel sõna ja kinnitavad naela lipuvarlasse: Narva linnapea hra Luts — linnavalitsuse nimel, kolonel Pulk — kohaliku jalaväe rügemendi nimel, ltn. Treufeld — suurtükiväe grupi nimel, major Kurvits — diviisi staabi nimel ja kapten Lepp — Narva maleva nimel. Selle järele loeb õpetaja Kiviste ette pühaliku vandetöötuse teksti, millele kooslijad alla kirjutavad. Lõpuks tänab osakonna esimees kindral-major Heinze kõiki önnesoovijaid.

Peale lipu önnistamist algas osakonna korraline peakoosolek, mida juhatas kindral-major Heinze; protokoleeris kol.-ltn. Leets. Kuulati ära ja võeti vastu osakonna mõeldud aasta tegevusaruanded, seati üles üldised sihtjooned tegevuseks eeloleval aastal jne. Samal koosolekul valiti osakonna uus juhatus, kuhu said: kindral-major O. Heinze (esimees), kolonel V. Marder (abiesimees), kol.-ltn. G. Leets (sekretär), res. kapten Schiffer, hr. hr. V. Sõerd ja J. Laos. Revisjonikomisjon: kolonel A. Pulk, kol.-ltn. Schervel ja kapten Melts. Lõpuks tutvustati koos olevate ühingu liigete väliseid eraldusmärke (tegevliigetel — sõrmus, millel Vabaduse Risti märk, toetajatel liigetel — rinnanõel Vabaduse Risti südamikü märgiga) ja otsustati sisse seaduda album, kus leiaks aset kõigi liigete pildid ja elulookirjeldused.

-ms-

Sõjakirjandust.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 28.—25. jaan. 1927.

Artikkel „Friedrichi päevilt“ käsitleb üht suurt kindlusesõja õppeharjutust ohvitseridele Potsdami õppeväljal; õppusi olevat juhtinud kuningas ise. Omas kokkuvõttes kuningas rõhutanud „... et mitte surnud tähed, isegi sügav teoreetiline uurimine ei anna sõjapidamise oskust, vaid praktiliselt näha ja kaasa elada on peasi ...

„Scipio Africanus — geniaalsem Napoleoni“: „A Greater than Napoleon, Scipio Africanus“ on inglise kapten Lidell Hart'i mõõnud suvel ilmunud teose pealkiri. Autor toovad esile väga palju huvitavat ajaloolist materjali ühe või teise geniaalseks tunnus-

tatud väepääliku tegude kohta ja näitavat kuipalju ajaloolised faktid sobivad pärastpoole ilmunud sama faktide kirjeldusega. Geeniusi on loonud vahel „jumalik laulik“, kaldudes kõrvale ajaloolisest tõest. Scipio Africanus võitis Hannibali geniaalsemaid väejuhte. Ta olevat püüdnud luua kestvat rahu oma võidetud vaenlasega, mis andvat tunnustuse ta riigimehe tarkusest. Kaaskodanikkude kadetus ja vaen, „jumaliku lauliku“ puudumine olevat selle geniaalsema inimese nime määranud kaole (ta vastu tõsteti kaebus altkäemaksu võtus ja anti kohtu alla), kuid tõde tõuseb ... Autor tunnustab Napoleoni geeniusi, kuid objektiivsetel andmetel olevat Scipio Africanus Napoleonist geniaalsem.

„Sõjapolitilisi andmeid Tšehhoslovakiast“. Sõjaväe organisatsioonis ja ettevalmistuses —

suur edu. Rahvaesitus ei keela oma sõjaväe loomiseks summasid. Talvel on lipu all umbes 150.000, suvel 90.000 meest. Teenistuse aeg 18 kuud. Kavatsetakse üle minna 12 — 14 kuulisele teenistuseajale. Määrustikud on ajutised sõjaväe loomise algaastailt. Prantsuse doktriin. Ohvitseride, kapitulantide ja sõdurite palgaküsimus ei olevat veel leidnud rahuldavat lahendust.

„Genfi kokkulepped sõjaväe seisukohalt valgustatud“. „Militär-Wochenblatti“ ringisid ei rahulda muidugi „härra ministri Dr. Stresemanni järeleandmised prantslastele“.

„Saksa õhuasjanduse politika peale Versailles rahulepingut“ — kokkuvõtlik ülevaade sellel teemil ilmunud kol. ltn. W. Bartz artiklist „Völkerrechtsfragen“ kaust Nr. 19.

K.

„The Field Artillery Journal“ („Välrikahurväe ajakiri“) ilmub 6 korda (kaksiknumbritena) aastas The United States Field Artillery Associationi väljaandel Washingtonis (D. C., 1624 H. Street, N. W.) Toimetajaks on Ühisriikide välrikahurväe major Harleigh Parkhurst. Aasta tellimishind välismaale 3,50 dollarit (umb. 1312,5 Emk.), üksiknumber — 75 centi (umb. 281 Emk.) Ajakiri ilmub raamatu kaustas 130 leheküljeliselena, hulga piltide, jooniste ja tabelitega.

„Military History of the World War“ („Ilmasõja sõjaajalugu“). Selle pealkirja all ilmub hiljuti Ühisriikide kolonel C. R. Howland'i sulest koguteos Ilmasõja sõjaajaloo üle. Teos sisaldab 408 lehekülge ja on varustatud 150 kaartiga. Hind 3 dollarit (umbes 1125 Emk.). Väljaandjaks on Ühisriikide sõjaväe välrikahurväe ühing (U. S. Field Artillery Association, Washington D. C., 1624 H. Street, N. W.) Washingtonis. Töö on väljapaistvamate Ühisriikide autoriteetide poolt soovitatud sõjaajaloo-õpperaamatuna tarvitamiseks sõjakoolides.

E. Ms.

Uusi raamatuid Ilmasõja ajaloo üle.

Inglise sõjakirjandus on viimasel ajal rikastunud suure hulga väärtuslike teostega Ilmasõja ajaloo üle, milledest mainiksime: A. Conan Doyle'i kuue-

köiteline: „The British Campaign in France and Flanders“. Köited sisaldavad andmeid: I — 1914. a., II — 1915. a., III — 1916. a., IV — 1917. a., V — jaan.-juulini 1918. a., VI — juulist nov. 1918. a. Iga köite bind on 10 sh. 6 pessi (umbes 945 Emk.)

Kindral-major A. Montgomery „Story of the 4-th Army in the battle of the 100 days, august 18-th — november 11-th, 1918“. Hind 63 schillingit (umbes 5670 Emk.)

Inglise vägede ülemjuhataja feldmarssal Douglas Haig mälestused: „Despatches, 1915. — 1917“, hind 45 shillingit (umbes 4050 Emk.)

B. V. Shaw Sparrowi (kindral H. Gough'i eesõna: „The 5-th Army in march 1918.“ kirjeldab Inglise 5. armee tegevust 1918. a. märtsis. Teos sisaldab muuseas 21 kaarti ja on võrdlemisi odav — 7. sh. 6 p. (umbes 675 Emk.)

Brigaadi-kindral I. E. Edmonds'i „History of Great War“ I köide ilmus 1925. aastal (V. „Sõduri“ nr. 25. — 1925. a.); hiljuti ilmus ka teose II köide (hind ühes erikaartidega 18 shill. — umbes 1620 Emk.) Esimene ja teine köide kirjeldavad sõjalisi operatsioone Prantsusmaal ja Belgias.

Mitmed teosed kuulsate Inglise väejuhtide sulest, nagu feldmarssal vikont E. Allenby ja kindralid W. Byrd, C. Townshend, C. Callwell j. t. käsitlevad sõjalisi operatsioone Messopotaamias, Süürias, Palestiinas, Dardanellides.

Lord Edward Gleichen'i kronoloogia Ilmasõja üle: „Ghronology of the War“ koosneb 3-st köitest ja ühest atlasist. I köide — 1914 — 1915. a. a., II — 1916 — 17. a. a., III — 1918. a. Hind 30 shillingit (umbes 2700 Emk.)

„Official Naval History of the War“, sir Julian Gorbett. Selle pealkirja all ilmub Longmans, Green ja Co. kirjastusel Londonis ametlik mereväe teos Ilmasõja kohta. Hiljuti ilmus teose I köide, mis sisaldab 450 lhk, 5 kaarti ja 8 diagrammi + 18 erikaarti. Köide lõpeb Falklandi merelahingu kirjeldusega. Hind 17 sh. 6 pessi (umbes 1575 Emk.)

Kõiki eelnimetatud raamatuid saab tellida Inglise sõjakirjanduse kirjastuselt Gale and Polden, Ltd., Aldershot (Wellington Works).

E. Ms.

Uusi raamatuid Kindralstaabi raamatukogus.

Брандт, Г. Боевые задачи для конницы. Примеры задач в поле для отделения, взвода, коннопулеметного взвода, эскадрона и полка. С 8 схемами в тексте. Перев. с нем. В. Микулина. Москва, Государств. Издат. 1927., 109 lhk.

Циффер, Р. Зимние боевые действия и подготовка к ним. Москва, изд. Военный Вестник. 1927., 67 lhk.

Козловский, Д. Артиллерия. Книга 2-ая. Внешняя баллистика. Прицеливание и прицельные приспособления. Таблицы стрельбы. Вероятность попадания. Теория стрельбы. Москва, Государств. Издат. 1927., 307 lhk. + 174 joonestust.

Бонч-Бруевич, М. Д. Аэросъемка и ее практическое значение. С 19 аэроснимками. Москва, изд. Жизнь и Знание. 1927., 23 lhk.

Громыченко, А. Полковая артиллерия. Пособие для командного состава пехоты и артиллерии. Материальная часть 76 мм (3 дм) полевой пушки обр. 1902 г. Боевые припасы. Технические свойства и стрельба. Боевая служба. Москва, изд. Военный Вестник. 1927., 266 lhk, joon.

Морозов, Г. Подготовка к управлению огнем. Пособие для руководителей. Стрелковые занятия в комнате. Методы проведения занятий. Часть прикладная. 3-ье перераб. и дополн. изд. Москва, изд. Военный Вестник. 1927., 222 lhk., joon.

Козерский Б., Беловенцев, Б., Громыченко. Школа младшего командира полевой артиллерии. Книга 2-я. С 127 рис. в тексте и 2 таблицами в приложении. Москва, Государств. Издат. 1927., 255 lhk.

Шейдеман, Ю. Пособие для обучения красного артиллериста. Москва, изд. Воен. Вестник. 1927., 253 lhk. + joonist.

Польский устав пулеметных рот. Перев. М. В. Фастыковский. Редакция и предисловие Н. Филатова. Ленинград, изд. Воен. типогр. упр. делами Наркамвоенмор и РВС СССР. 1927. 146 lhk.

Снесарев, А. Е. Индия. Страна и народ. Вып. 1. Физическая Индия. Москва, изд. Инстит. Востоковедения. 1926., 164 l. + 6 kaarti.

- Невский, Г. Г. **Полевое военно-инженерное дело. Фортификация.** 3-ье перераб. издание. Москва, Государств. Издат. 1927., 291 lhk. joonest. ja piltidega.
- Абади, М. **Война в горах.** Авториз. перев. с франц. А. Лангового и А. Преображенского. Москва. Государств. Издат. 1927., 134 lhk. joonest.
- Алмазов, А. и Симонов, Х. **Саперная рота.** Справочник для среднего состава РККА. Саперное дело. Дороги. Мосты и переправы. Маскировка. Телефонное дело. Плотничное дело. Кузнечное дело. Бетонно-печное дело. Подрывное дело. С 431 рисунками. и 6-ью таблицами. Москва, Государств. Издат. 1927., 344 lhk.
- Булыгин, Н. **Стрелковый спорт.** Руководство по обучению стрельбе в стрелковых секциях и кружках. Часть I. Обучение и практика. Москва, изд. Военный Вестник. 1926., 231 lhk. joonest. ja pilt.
- Кирей, В. Ф. **Артиллерия атаки и обороны.** Выводы из применения артиллерии на русском фронте в 1914 — 1917 г.г. Москва. 1926. — Госуд. Воен. Издат. 121 lhk., 5 lisa ja 9 skeemi.
- Грендаль, В. **Школа младшего командира полевой артиллерии.** Книга I. Москва, 1927. — Госуд. Издат. 379 lhk., 258 joonist.
- Демин, А. **Стрелковая учеба.** Часть II. Москва. 1927. — Госуд. Издат. 125 lhk.
- Курс полковых школ конницы РККА.** Москва, 1927 — Госуд. Издат. 482 lhk., 296 joonist. tekstis.
- Языков, В. **Военная собака.** Основные понятия о научно-объективном методе дрессировки. Москва, 1927. — Госуд. Издат. 148 lkk., skeemid ja joonist. tekstis.
- Ланц, Г. **Ночные атаки в маневренной войне.** Перев. с нем. Н. Кадишевой. Москва, 1927. — Госуд. Издат. 83 lhk., 12 joon. ja 1 skeem.
- Гофман, генерал. **Война упущенных возможностей.** Перев. с нем. Б. Кулакова. Москва, 1925. — Госуд. Издат. 203 lhk.
- Пильсудский, Ю. **1920 год.** Перев. Петрусевича. Москва, 1926. — Изд. Военный Вестник. 171 lhk., 8 skeemi.
- Учебник по саперному, маскировочному, дорожному и мостовому делу для рядового сапера.** Москва, 1927. — Госуд. Издат. 237 lhk., 363 joonest.
- Рымшан, М. **Рейд Мамонтова.** Август — сентябрь 1919 г. Москва, 1926. — Госуд. Воен. Издат. 67 lhk., 3 skeemi.

Kaitseväe elu.

Vabariigi 9. aastapäeva pühitsemine Narva garnisonis.

Kestvate külmade vahel oli 24. veebruar nagu „tellimise peale“ ainuke soe ilm. See oli üheks põhjuseks, et pidustused hästi õnnestusid. Jalul oli sõna tõsisel mõttes kogu Narva.

Kell 8 tuletasid kodanikkudele pidupäeva meelde orkestrihelid tornidest ja kirikukellad. Kell 10 olid kirikutes päevakohased jumalateenistused.

Kell 11,30 algas Peetriplatsil paraad, mis erines tänava endistest sellepöolest, et temast võtsid osa ka Vabadusristi vennad oma uue lipu all. Kella 11-ks koondusid Vabadusristi vendade ühingu Narva osakonna liikmed, kes paraadist väeosade koosseisus osa ei võtnud, kohaliku jalaväe rügemendi kasiinosse, kust liiguti oma lipuga Peetriplatsile ja asuti paraadi paremale tiivale. Paraadi vastuvõtja kindral-major O. Heinze kõne järele, milles päeva tähtsust selgitati, Riigivanemat, Riigikogu ja Vabariigi Valitsust elada lasti ning langenud kangelasi mälestati, liikus Vabadusristi Vendade osakond paraadi juhataja käsklusele paraadiplatsi keskele, kus rivines näoga väeosade poole; siin ühinesid osakonnaga ka need kavalerid, kes paraadil seni viibisid väeosade koosseisus. Kindral Heinze võttis uuesti sõna ja seletas paraadile, et 24. veebruar on ka Vabadusristi aastapäev ja tervitas kavalere aastapäeva puhul, lõpetades oma kõne kolmekordse „elagu“ga kavaleride auks. Vanem Vabadusristi kavaler kolonel Pulk vastas traditsiooniliste sõnadega: „Vabadusristi Vendade ülim püüe on jääda Vaba Eestile truus surmani. Teid, härra kindral — Eesti maleva vanemat juhti Narvas, palun vastu võtta Vabadusristi vendade soojemad tervitused ja parimad soovid edaspidiseks häakäiguks Teile isiklikult, kogu malevale ja kõigile, kes end pühendanud Kodumaa vabaduse kaitsele“. Kõlas kolmekordne „elagu“ kindral Heinze auks. Siis esines tervituskõnega Narva linnavalitsuse poolt linna

härra Luts ja Vabariigi Kaitseliidu ülema nimel major Kiršbaum. Järgnes paraadimarss, kus väeosad, kaitseliitlased ja tuletõrjujad paraadi vastuvõtja. Vabadusristi kavaleride ning kutsutud külaliste eest mööda sammusid.

Peale lõunat oli pidulik aktus E. S. „Ilmarise“ saalis, rahvapidu K. S. „Võitlejas“ ja diviisi orkestri kontsert raekojaplatsil; sealsamas vabaõhu kino, raadio, ilutulestik jne. Öhtul pidustused kolmes kohalikus seltsimajas. Sõjaväelaste ja kodanikkude osavõtt kõigist pidustustest rohke, tuju pidulik. Majad olid lipuehtes ning soliidsemate äride aknaid kaunistasid meie tähtsamate tegelaste näopildid.

—ms—

Loengud Tartu garnisoni ohvitseridele.

Jaauari- ja veebruarikuu kestel peeti Tartu garnisoni ohvitseridele järgmised loengud:

7. jaan. leitnant A. Kristian, 2. jal. rüg.: „Side korraldamine ja alalhoidmine rügemendi-lahingus“.

10. ja 11. jaan. kindral J. Laidoner: „Rahvasteliit ja desarmeerimise küsimus. Meie välispoliitilised vahekorrad ja Baltiiriikide liidu küsimus“.

„Ohvitseride ja seltskonna vahekord meil ja teistes riikides“ ja „Meie rahva ajalooline arenemine ja iseseisvus“.

24. jaan. Riigikogu liige J. Tõnisson. „Meie majanduslik seisukord ja tuleviku väljavaated“.

1. ja 8. veebr. prof. A. Piip: „Sõda ja õigus“ ning „Meie poliitilised parteid“.

16. veebr. leitnant R. Hindpere, ratsarügemendist, „Ratsaväe tähtsuse üldse ja eriti meie oludes“.

21. veebr. kapten R. Krupp, II diviisi suurtükiväest: „II diviisi suurtükivägi, tema tehnilised ja taktikalised omadused, laskemoona täiendamine“.

E. Ms.

1. diviisi staabi Ohvitseride Kogu uus juhatus.

Käesoleva aasta veebruarikuul ära peetud 1. diviisi staabi Ohvitseride Kogu korralisel peakoosolekul valiti uude juhatusse: major Kurvits (esimees), kapten Saidlo (abiesimees), kapten Tomson ja kapten Koik.

Samal koosolekul võeti vastu muude päevakorra punktide hulgas ohvitseride laenukassa põhikiri. Laenukassa funktsioneerib 1. märtsist arvates.

-ms-

*

2. jal. rügemendi üleajateenijate kogu järjekorralisel üldkoosolekul valiti kogu ja „Söduri“ toimetuse

vahel kontakti pidamiseks, kaastöö ja informatsiooni saatmiseks 3 liikmeline toimkondring.

Veel võeti koosolekul vastu matmiskassa põhikiri. Matmiskassa ülesanne on moodustada kapital, millest iga tegevliikme, kes ühtlasi ka matmiskassa liige, surma puhul välja makstakse ühekordne toetus (minimaalselt 5000 marka) matmise kuludeks. Samuti peetakse korras matmiskassa summade arvel tarviduse korral kogu surnud liikmete haudu ja pannakse pärgi üleajateenijate kogu poolt. Kassa summad moodustatakse sissemaksudest, 50 marka aastas liikme pealt, annetustest, korjandustest, pidude puhtast sissetulekust jne. Kassa juhatus on kolmeliikmeline, — kogu juhatuses abiesimees, sekretär ja laekahoidja. Kassa juhatus ülesanne on tarviduse korral tegelikult organiseerida surnud koguliikme matmist

Triumviraat.

Sport kaitseväes.

Suusasport Tallinna garnisonis.

Meil kui põhjamaa rahval on talisport üheks suuremaks, tähtsamaks ja lõbusamaks spordialaks. Talispordina on harrastatud meil peamiselt kaht spordiala — uisutamist ja suusatamist.

Esimene neist on raskemini teostatav. Lüuväljade korraldamine nõuab suuremaid kulusid ja neid saab ehitada ainult sinna, kus vesi käepärast ja rahvarikkam koht, et end ära tasuks.

tulemused on näidanud, et meil kv. leidub palju häid suusatajaid.

Hoolimata mitte kõigesoodsamast ilmastikust pidas Tallinna garnisoni spordikomisjon lühikese aja jooksul juba teised suusavõistlused 25 km peale. Võistlus oli 20 veebr. Liiva kõrtsi juures, osavõtjaid oli 33. Jooksuteeks oli valitud Valdeki laskeplatsi sihid. Lund oli rohkesti. Võistlused olid kahes klassis. Üldiselt tuleb 25 km suusavõistlust pidada üheks raskemaks võistlusalaks, sest ta nõuab ääretu palju tahtejõudu, vastupidavust, sitkust ja jõudu.

N.-ltm. Lest.
Sidepat.

Parim pikamaa suusataja kaitseväes.

Rms Aleksander Mitt.
Sidepat.

Parim garnisoni uisutaja.

Suusatamine on aga meie oludes rohkem võimaldatud. Silmapiiri kaduva tegevuspiirkonnaga on ta parimaks lõbu ja mõnu pakkuvaks ajaviiteks. — Suusasport arendab ühtlasi kogu inimkeha. Eriti pikamaa jooksud harjutavad vastupidavust, sitkust, alliauglemist aga suuremat osavust ja julgust.

Sõjamehel on need omadused aga eriti tähtsad ja tarvilikud. Sellest seisukohast välja minnes on ka meil kaitseväes aasta-aastalt hakatud suurematrõhkupanema suusaspordi pääle. Väeosad on muretsenud suuski omal jõul ja algatusel — majandusliste võimaluste piires. On peetud hulk võistlusi, et propageerida suusaspordi kaitseväelaste keskel. Paari-aastased

Kohtadele tulid:

A-klassis:

1. n-ltn. Lest, Johannes, — sidepat. — aeg 2.03.44,4 sek.
2. v. p. kdt. Veborn, Artur, — sõjak. — aeg 2.04:35. sek.
3. major Jõgi, August, — kindralst. — aeg 2.12:38. sek.
4. n-ltn. Langel, Johan — sv. üh. õp. — aeg 2.18:10. sek.
5. n-ltn. Mats, Voldemar, — pioneerpat. — aeg 2.28:16. sek.
6. kapral. Ellmann, Eduard — sidepat. — aeg 2.33:22. sek.

B.-klassis:

1. kdt. Iila, Oskar — sõjak. — aeg 2.21:18. sek.
2. rms Tiitso, Leo — allohv. kool — aeg 2.21:58. sek.

*Portupei veltv. Veborn.
Sõjakool.*

Parim pikamaa suusataja. 10 km finiš.

3. kdt. Russmann, Osvald — sõjak. — aeg 2.31:9. sek.
4. kdt. Tsohna, Evald — sõjak. — aeg 2.32:32. sek.
5. n. a. -o. Morgenroth, Oskar — komend. — aeg 2.38:47. sek.
6. kdt. Reili, Valter — sõjak. — aeg 2.42:13. sek.

Mõlemas klassis said nelja esimese koha omandajad ergutusauhinnaks hõbeasjad, kahe viimase — diplomid.

* * *

23. veebruaril s. a. peeti Kadrioru staadionil Garnisoni väeosade vahelisi kiiruisutamise võistlusi 35 osavõtjaga. Jää sõiduks oli hää, temperatuur — 12° R. Püstitati 7 uut garnisoni rekordi, mis iga jooksu kohta ühe välja teeb. Paremateks meesteks väljal olid kahtlemata rms Mitt ja Gern — sidepataljonist oma parima kiirusega. Lõputulemused osutusid järgmistena:

A-kl. Norra uiskudel — 500 mtr.

1. rms Mitt, Aleksander — sidepat. — aeg 53 sek. — uus garn. rek. (end. 57 sek.); 2. rms. Elberg, Raimond — pioneerpat. 3. kpt. Susi, Edgar — 10. j. rügem.

A-kl. Norra uiskudel — 1500 mtr.

1. rms Mitt, Aleksander — 2:44,6 sek. — uus garn. rek.
2. rms Elberg, Raimond.

B-kl. Norra uiskudel — 500 mtr.

1. rms Gern, Evald — sidepat. — 55,6 sek., uus garn. rek.
2. noor. Müür, Gustav — 10. j. rügem.

B-kl. Norra uiskudel — 1500 mtr.

1. rms Gern, Evald — 3:10,7 sek. — uus garn. rek.
2. noor Müür, Gustav.

B-kl. Norra uiskudel — 5000 mtr.

1. rms Gern, Evald — 11:30,4 sek., uus garn. rek.
2. noor. Müür, Gustav; 3. noor Rummo, Johan — 10. j. rüg.

Vabadel uiskudel 500 mtr.

1. v. a. o. Bysa, Helmut — sõjakool — 58,4 sek., uus garn. rek. 2. kdt Reili, Valter — sõjakool — 1:3,9. sek.
3. n. a. o. Tipner, Evald — Pioneerpat. 1:4,8. sek.

Vabadel uiskudel — 3000 mtr.

1. kdt Kiljak, Davet — sõjak. — 7:35 sek., uus garn. rek. 2. kpr. Elmann, Eduard — sidepat. — 3. v. a. o. Bysa, Helmut — sõjak. 4. kdt Sillaots, Elmar — sõjak. 5. kdt. Reili, Valter — sõjak. 6. rms Arak, Ervin — 10. j. rüg.

Kõigile võitjatele jagati ergutuseks hinnaväär- tuslisi auhindu.

Seega on Tallinna Garnison lühikese talispordi hooaja jooksul korraldanud kolmed võistlused heade saavutustega ja rohkearvulise osavõtjaskonnaga.

I. L.

Võru garnison.

Kuna tali ei võimaldanud suusatamist, kihab selle asemel elu liuväljal. 7. jal. rügement on ehitanud aja- kohase liuvälja. Ei puudu isegi korralikud kõrval- ruumid ja kölakoda. Väli anti linna poolt kasutada 6 aastaks. Välja tarvitab peale kaitseväelaste ka koha- lik noorsugu. Kaitseväelastele on väli tarvitada maksuta.

Tegutsetakse ka teistel spordialadel, vaatamata tarviliste ruumide puudusele. Nii peeti 12 ja 13 veebr. s. a. esimesi 7. jal. rügemendi tõstevõistlusi. Algajate kohta saavutati siiski keskmisi tagajärgi, kuna kesk- kaalus rms Jüris trumpas üle isegi paar kaitseväe rekordi. Võistlusi peeti 3 kehakaalus 5 tõstega. Taga- järjed olid: Kerge kaal: 1) rms Tammann, Mihkel, 290 kg. 2) kpr. Ütt, Oskar, 287,5 kg., — 3) kpr. Kiutson, Voldemar 280 kg.

Keskkaal: 1) rms Jüris, Paul 407,5 kg., surumine kahega 80 kg., kaitsev. rekordi kordamine; rebimine ühega 65 kg., kaitsev rek. kordamine. tõuka- mine ühega 80 kg., kaitsev. rek. 78,75 kg.; rebimine kahega 82,5 kg. kaitsev. rek. 80 kg.; tõukamine kahega 105 kg., kaitsev rek. kordam. 2. rms Kornfeldt, Johannes 312,5 kg. 3) rms Savo, Paul 310 kg.

Raskekaal: 1) leitn. Puusepp, Oskar 357,5 kg. 2) rms Ora, Evald 335 kg. 3) veltv. Eisler, Eduard 325 kg.

Igas kaalus esimesele kohale tulijad omandasid rügemendi 1927 a. tõstemeistri nime. Auhindadeks olid väärtasjad.

R. P.

Kroonika.

— Vabariigi aastapäeva pühitsemine möödus igal pool suure pidulikkusega ja ülevas meeleolus. Garnisonides peeti paraade. Sõjaminister sai tervitustelegramme Läti sõjaministrilt ja Läti vägede ülemjuhatajalt ning Poola pea- ja sõjaministrilt marssal Pilsudskilt. Läti sõjaväe häälekanaja „Latvijas Kareivis“ pühendas ligemale poole oma ruumist Eestile. Üle lehe esikülje on trükitud: „Tervitame Eesti rahvuspüha puhul vaprat Eesti Malevat, kes võitis rahvale iseseisvuse.“ Lehes leiduvad Riigivanema J. Teemanti, Eesti Riia saadiku J. Seljamaa, kindral J. Laidoneri, sõjaminister kindral J. Sootsi, kindralstaabi ülema kindral J. Tõrvandi, merejõudude juh. kapten Saltza ja Eesti sõjaväe esitaja major Mollini näopildid.

— Riigivanem J. Teemant andis Riigikogule Vabariigi Valitsuse lahkumise teadaande ära. Uus valitsus on moodustamisel.

— Rahvusvahelise majanduslise konverentsi liigeteks Genfi määras Vab. Valitsus: J. Tõnissoni, J. Hünersoni, J. Lehtmanni, J. Kuke ja G. Vesteli. Ekspertidena sõidavad kaasa A. Oinas ja N. Kõstner.

— Vab. Valitsus määras 200.000 marka Vabadussõjas langenud õppursõdurite mälestussamba püstitamiseks Tallinna.

— Jäähallis kaotas Eesti Lätile 5:3, kuna Tallinn Riia võitis 7:1. Mõlemad võistlused peeti Tallinnas.

Signalisti õige asukoht.

Manöövritel asus X rügement puhkusele „L“ külla.

Puhkus tuleb harva ette ning signalist kadus selleks päevaks varsti eskadronist jäljetult, kuid — imelik asi — kõik signaalid mängiti ikka õigel ajal.

Järgmisel päeval küsib eskadroni ülem oma veltveebliit:

„Kus seisid eile signalist signaale andes?“

„Pasuna taga, härra kapten!“ vastas veltveebel ilma pikema mõtlemiseta.

Õiendus.

Artiklis „Laskemoona kulu mitmesuguste lahing-ülesannete täitmisel“ „Sõdur“ nr. 7/8 lhk. 179 lõpus on vahele jäänud kaliibrите nimetused, mille kohta käivad toodud laskemoona kulunormid.

Peab olema:

ühe kahuri kohta:

75 mm suurt.	100—120 mm suurt.	150 mm haub. ja suurt.	Kahurid üle 155 mm
350	130	100	80
500	250	190	120
120	60	60	väga väike arv

Vastutav toimetaja A. Traksmann.
Väljaandja Sõdur, Tallinn, Uus tän. 10.

Raadio

„Standard Electric“

AJAKOHASED TUNTUD HEADUSES
RAADIO VASTUVÖTTE KOMPLEKTID,
KÕVENDAJAD, VALJULTRÄÄKIJAD
JNE. IGAS SUURUSES

TEHN. BÜROO „STANDARD ELECTRIC“ Ins. A. REINKE
RAARIO JA ELEKTRI TARBEASJADE
SPETSIAALÄRI
TALLINN, VALLI TÄN. 4 — TEL. 27-90

Üle 50.000 mk. väärtuses autasusid!!!

Igale „Maa“ tellijale kui ka tellimiste vastuvõtjale annab ü k s „Maa“ tellimine, vähemalt 3 kuu peale, autasu saamise võimaluse.

Põllumajanduslise ajakirjanduse viimiseks laiematesse hulkadesse meie põllumajanduse edu soodustamiseks jagab „Maa“ 30. märtsil s. a. kõikide vahel, kes „Maa'd“ tellib ehk tellimise vastu võtab, ergutuseks autasusid kokku üle 50.000 mk. väärtuses. Autasud: I Mk. 10.000; II Mk. 5.000; III Mk. 2000; IV Mk. 1000; V Mk. 1000; VI Mk. 500; VII Mk. 500 rahas ja 20 autasu „Maa“ 12 kuu peale ning 40 autasu „Maa“ 1/2 aasta peale.

Juhime tähelepanu, et 15. skp. alates iga tellimine — vähemalt 3 kuu peale — annab ühe autasu võimaluse mõlemile, s. o. tellijale ja tellimise vastuvõtjale. Samuti iga järgmine tellimine snnab ühe võimaluse mõlemile. Ka postiasutuste kaudu ehk otsekohe talitusest tellijad võetakse autasude saajate nimestikku.

Sellelega võib igaüks luua omale autasu saamise võimalusi piiramata arvu, sest iga üksik tellimine annab ühe võimaluse juure. Rutake tellimistega! Mida rohkem tellimisi, seda rohkem võimalusi autasude saamiseks.

„Maa“ ärijuhatus.